

ШУМАРСКИ ЛИСТ

(REVUE FORESTIÈRE)

САДРЖАЈ (SOMMAIRE):

† Prof. Ing. Todor Dimitrov (nécrologie par Prof. Dr. J. Balen)
— Ing. Igo Oraš: Reorganizacija šumarske službe u dalmatinskom dijelu Primorske banovine (Le Service forestier dans le forêts communales de la province dalmate) — Ing. Vuk. Delić: Glavnije vrste egzota na evropskom tržištu (Quelques espèces de bois exotiques sur le marché européen) — Mil. Knežević: Pojam i postajanje planina i planinskih pašnjaka (Quelques mots sur les pâlurages montagneux en Bosnie) — Saopćenja (Bulletins) — Književnost (Littérature) — Iz Udruženja (affaires de l'Union) — Lične vijesti (Mutations) — Iz administracije (Actes administratifs) — Oglasni

ШУМАРСКИ ЛИСТ

ИЗДАЈЕ ЈУГОСЛОВЕНСКО ШУМАРСКО УДРУЖЕЊЕ

Уређује редакциони одбор

Главни и одговорни уредник: Професор Др. Антун Леваковић
Уредништво и Управа, Загреб, Вукотиновићева 2. — Телефон 64-73

ШУМАРСКИ ЛИСТ

излази сваког првог у мјесецу на 2—4 штампана арка

Чланови РЕДОВНИ Ј. Ш. У. добивају га бесплатно након поднирања чланског годишњег доприноса од 100 Дин.

Чланови ПОМАГАЧИ а) категорије (студенти) плаћају годишње 50 Дин.

б) 100 Дин.

Чланови УТЕМЕЉАЧИ И ДОБРОТВОРИ добивају га након једнократног доприноса од 2000 односно 6000 Дин.

ПРЕТИПЛАТА за чланове иноса годишње 100 Дин.

ЧЛАНАРИНА И ПРЕТИПЛАТА ШАЉУ СЕ на чек Ј. Ш. У. 34.293 или на адресу Југословенског Шумарског Удружења: Загреб, Вукотиновићева улица 2.
УРЕДНИШТВО И УПРАВА налазе се у Шумарском дому Загреб, Вукотиновићева улица 2. Телефон 64-73.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ:

ВА СТАЛНЕ огласе (инсертате) као и за дражбене огласе:

Цијела страница 300 Дин $\frac{1}{4}$ странице 80 Дин

$\frac{1}{2}$ странице 150 Дин $\frac{1}{8}$ странице 50 Дин

Код трократног оглашавања даје се 15%, код шесторократног 30%, код дванаесторократног 50%, попуста. — Порез на огласе као и табеле варачуна се посебно.

УПРАВА

88 8

ГОСПОДИ САРАДНИЦИМА

Да би се уређивање "Шумарског Листа" могло провести што лакше и брже, управљамо ову молбу господи сарадницима.

ЧЛАНЦИ нека обрађују што савременије теме, у првом реду практична питања. Теоретски радови добро су нам дошли. Сваком оригиналном чланку нека се по могућности приложи кратак ревиме у француском језику. За сваки превод треба прибавити даволову аутора. — Добро су нам дошли ситне вијести о свим важнијим питањима и догађајима у вези са шумарством. — РУКОПИСИ нека су писани што читљивије. Писати треба само на непарним страницама. С десне стране сваке странице треба оставити праван простор од три прста ширине. Реченице треба да су кратке и јасне. Избор дијалекта и писма препуштен је писцу. Рукописи се штампају оних дијалектом и писмом, којим су написани, у колико аутор изрично не тражи пројекену. — СЛИКЕ, у првом реду добри позитиви на глатком папиру, нека буду улијењене у текст, већ васебово. Ако се шаљу негативи, треба их вапаковати у чврсте кутије. ЦРТЕЖКИ нека буду наведени искључиво тушем на bijелом рисањем папиру. Мјериле на картама треба означити само оловком. — ХОНОРАРИИ за оригиналне чланке 30 Дин, за преводе 15 Дин, за прештампане чланке 10 Дин по штампанији страници. — СЕПАРАТНИ ОТИСЦИ можда су васебно наручити. Трошак сноси писац. — ОГЛАСЕ, личне и друштвене вијести треба слати Управи, а не Уредништву.

УРЕДНИШТВО

REVUE FORESTIÈRE

POUR LES AFFAIRES FORESTIÈRES, DE L'INDUSTRIE ET DU
COMMERCE DES BOIS.

Rédigée par le Comité de Rédaction

Rédacteur en chef: Prof. dr. Ant. Levaković

Edition de l'Union Forestière Yougoslave 2, Rue Vukotinović Zagreb,
Yougoslavie. — Parait chaque mois. Conditions de l'abonnement pour
l'étranger Din 120 par an. — Résumés en langue française.

Prof. Ing. TODOR DIMITROV

ШУМАРСКИ ЛИСТ

ГОД. 62.

ЈУЛ

1938

† PROF. INŽ. TODOR DIMITROV

Tri velika imena, na žalost tri mila pokojnika, vezana su za naše šumarstvo u novije vrijeme i svojim perom i svojim osjećajima i svojom plemenitom dušom. To je mile uspomene Poljak Ing. Vladislav Jeďlinský, profesor šumarstva u Varšavi, plemeniti Dr. Ing. Josip Klimesch, direktor Zavoda za šumarske pokuse u Mariabrunu kod Beča, u kojega je žilama tekla slavenska — češka — krv i nedavno preminuli naš iskreni prijatelj, brat Bugarin, ing. Todor Dimitrov, profesor Univerziteta u Sofiji. Sva trojica su poznavala naše šume i naše prilike i među nama imali velik broj prijatelja i poštovaca. U svojoj Štampi pisali su o nama i o našim prilikama, održavali s mnogima između nas bratske veze i svakom prilikom nastojali da nam pokažu svoje iskrene simpatije i bratsku ljubav u punoj mjeri.

Sva trojica su umrla nedenadano, u naponu stvaralačke snage. Kao zadnji po vremenu zaklopio je nedavno svoje blage oči prof. Todor Dimitrov.

Neka im je svjetla i trajna uspomena među nama!

Neumoran u radu bijaše naš dragi Todor Dimitrov.

Kao da ga je neka neodoljiva sila upućivala da što više uradi, u predosjećanju da će mu prije reda neumoljiva smrt prikratiti nit života. Urođena marljivost, koju nalazimo na svakom koraku kod braće Bugara, bila je kod našega prijatelja upravo neizmjerna.

Roden 12. februara 1884. u Prilepu, svršava tamo i osnovnu školu, a 1904. godine svršava gimnaziju u Slivenu. Od 1904.—1907. studira šumarstvo na École Nationale des Eaux et Forêts u Nancy-ju.

Poslije završenih studija ulazi u šumarsku službu. Za vrijeme od 1907.—1909. šef je sekcije za uređivanje bujica, inspekcioni činovnik kod eksploatacije u Gabrovu, Kazanliku, Burgasu, Slivenu i Sofiji, a onda kod održavanja pruge u Sofiji. Od 1919.—1923. Dimitrov je lektor na šumarskom odjeljenju državnog srednje-tehničkog učilišta u Sofiji. Godine 1921. i 1922. predaje na višem šumarskom kursu. Godine 1923. je redovan predavač na državnom srednjem tehničkom učilištu.

Godine 1923.—1927. je docent Univerziteta, 1927.—1930. vanredan profesor; krajem 1930. postaje redovnim profesorom ručnog podizanja šuma i uređenja bujica. Međutim preuzima i predavanja iz zaštite šuma.

Odmah po svršetku studija Dimitrov je stalni naučni radnik na mnogim pitanjima iz šumskoga gospodarstva. Prije svega sarađuje u časopisu „Лесовъдска сбирка“, a kasnije i u časopisu „Горски прегледъ“. Mnogo godina bio je i član uredništva toga časopisa.

U svome istraživačkom radu Dimitrov je naročitu pažnju obratio jednoj od najinteresantnijih vrsta četinara, molici. Studij molike ne može se danas ni zamisliti bez njegovih radova: toliko je pažnje obratio ovoj balkanskoj vrsti. Možda upravo za to, što ga je ona vezala sa rodnim krajem.

Godine 1922 izdaje Dimitrov monografiju „Бълата мура“ (*Pinus peuce Grisb.*). Poslije toga kao dopunu štampa „Бълата мура въ България“ и zbirci „Труди на Българското природоиспитване“, па оvet „Бълата мура“ II dio u časopisu „Сведения по земедѣлието“.

No i poslije ovih radova slijede publikacije o molici:

„Изследване на семенни материали отъ бора *Pinus peuce Grisb.*“ – штапрано и „Годишникъ на Софийския Универзитетъ, Агроном. факултет“ IV. te „Приносъ към изучване кълменоспособността на семето бора *Pinus peuce Grisb.*“ и „Годишникъ на Соф. Универзитетъ, Агроном. фак. VI“.

Naročitu je pažnju obratio prof. Dimitrov šumskom sjemenju. O tome je napisao ove interesantne rade, publikovane u godišnjaku Univerziteta:

„Изследования на семенни материали отъ бора *Pinus leucodermis Ant.*;“

„За семето на нѣколко горскодървесни екзоти, развѣждани у насъ“;

„Приносъ къмъ изучване особеностите на нашите местни иглолистни семена“;

„За семето на нѣколко иглолистни дървесни екзоти и култивирането имъ у насъ“.

Pitanje stranih vrsta drveća — egzota — privuklo je prof. Dimitrova. O egzotama piše i sâm i u zajednici sa prof. B. Stefanovim. Ne može se ni zamisliti studij egzota u Bugarskoj bez ovih rade. U tom pogledu je veoma cijenjena njegova radnja „Чуждеземни горскодървесни растения въ България“ и časopisu „Сведения по земедѣлието“ te „Чуждеземни горски и парковни дървесни растения въ България“ i časopisu „Списанието на земедѣлските испитателни институти въ България“.

Sa profesorom B. Stefanovim štampao je „Горскодървесни екзоти и развѣжданието имъ въ България“.

Profesor Dimitrov publikovao je i rade iz fitopatologije, kao „Ненормални образувания по нашите горски дървета“ i časopisu „Сведения по земедѣлието“, isto tako „Гъби, които причиняватъ болести на наши горски дървесни растения (I i II dio)“ i „Сведения по земедѣлието“;

„Една опасна за нашите горски култури гъбна болестъ“ — zajedno sa dr. Ivanovim i časopisu „Горски прегледъ“.

„Приносъ къмъ изучаването на единъ новъ за наши гори гъбенъ вредителъ“ — i časopisu „Год. на Соф. Универзитетъ, Агроном. факултет XII“.

Iz oblasti uređivanja bujica štampao je sa A. Biolčevim:

„Приносъ къмъ изучване реставрационната способностъ на наши поройни земи“ Год. на Соф. Универз., Агроном.-лесов. Факултетъ.

Dimitrov je mnogo radio i na šumarskoj bibliografiji. U tom pravcu ima više rade:

„Указателъ на българската лесовъдска книжнина (1879—1928);
Издание на Министерство на Земедѣлието и Држ. Имоти;“

„Прегледъ на българската лесовъдска книжнина за петдесет години (1879—1928) — и часопис „Сборникъ на Българската академия на науките“.

„Прегледъ на публикациите върху *Pinus Peuce Grisb.* отъ 1841—1928“ и часопис „Известия на Българското ботаническо дружество“; „Прегледъ на българската лесовъдска книжнина за годините 1929—1930“ и часопис „Лесовъдска мисълъ“.

Studirajući šumarske prilike i Čeho-Slovačkoj Dimitrov štampa:
„Съвременна лесовъдска Чехословакия“.

Poslije putovanja kroz našu zemlju štampa i časopisu „Лесовъдска мисълъ“ „Карстовата залесителна проблема въ Югославия“ — штампано и u zasebnoj publikaciji „Лесовъдска Югославия“.

U radu „Констатации относно състоянието на нашите гори и горското стопанство“ како i u drugim radovima daje Dimitrov vrlo značajne priloge za šumsko-privrednu politiku svoje zemlje.

Za povijest šumarstva Bugarske sabirao je Dimitrov gradu, od čega je neke dijelove i objelodanio. Na žalost, taj rad je ostao nezavršen.

Dimitrov je štampao udžbenike, kojima bi se moglo, mogu sigurno kazati, podižiti i zemlje, koje su davno prije počele samostalno razvijati šumarsku nauku. Ti su udžbenici ovi:

„Ржководство по частно лесоводство“;
„Кратък курсъ по укрѣпяване пороишата“ (po Demontzey-u);
„Курсъ по укрѣпяване пороишата“;
„Лесоохрана“.

Osim pomenutih radova Dimitrov je dao mnoge priloge za razne grane šumarstva i časopisu „Горски прегледъ“, „Лесовъдска мисълъ“, „Лесовъдски сбирки“, „Българска земя“ i drugdje.

Mnogostruk je bio rad pok. Dimitrova. Vjeran svojoj struci i svome narodu, nastojao je da dade što više može, kako bi šumsko gospodarstvo Bugarske bilo narodu i državi od što veće koristi. Visoko obrazovan, po srcu i duši blag i plemenit, Dimitrov je u sebi ujedinjavao čestitost, rad i odanost svome pozivu i svome narodu.

Braća bugarski šumari gube u Dimitrovu svoga prvoga čovjeka, kojemu će teško naći zamjenu. I ako je Dimitrov utro lijepe staze bugarskom šumarstvu, ipak često puta nije lako ići i po već utrtim stazama. I tu ima ponekad spticanja i borbe.

Nas vežu sa pok. Dimitrovim mnoge bratske veze. On je doveo k nama bugarske šumare, koji su se zajedno s njime napajali ljepotom naše Posavine i veličanstvenošću slavonskih hrastova, spominjući tjesne veze, koje su nas vezale počevši od prve bugarske knjige na narodnom jeziku štampane u Zagrebu, a pri tom ne zaboravljući svjetla imena braće Miladinova.

Uživao je gledajući naša pošumljavanja na Kršu, Plitvička jezera, svieže i sočne bosanske planine.

On nas je dočekao i primio u Bugarskoj: Sofija, Rilo, »ružina dolina« između Kalofera i Kazanlika. Varna, Tiča, Veršec — mila su sjećanja, koja dovode pred nas blagu pojавu Todora Dimitrova.

Nastojao je da nam sve pokaže, da pred nas iznese dušu svoju i dušu čitave Bugarske. Govorili smo o raznom. Pomišljali smo, da raz-

radimo neka pitanja koja interesuju i njih i nas; mislili smo na češće posjećivanje. Vukla ga je k nama neodoljiva veza koja postoji između čovjeka i zemlje. Dimitrov je bio njezin rob.

Mnogo je volio svoje planine.

Čini mi se, dok ovo pišem, da čujem njegov glas:

»Planino, Pirin planino,
Mnogo si Pirin hubava
Pod tvojite senki debeli
Junaci podslon namirat.

Po tvojite travi zeleni
Pasot mi vakli ovčici
Leti si Pirin hubava
A zime ljuta i strašna.«

Pirin, Vitoš, Rilo, Balkan i sva staništa njegove drage možike vječno će slati svoj dašak s mirisom smole na njegov prerani grob....

Dragi moj Tode, sad mi, koji smo imali prilike da upoznamo Tvoju čestitiju, bratsku dušu, čuvamo Ti milu i svijetlu uspomenu.

Prof. Dr. J. Balen

Ing. IGO ORAŠ (SPLIT):

REORGANIZACIJA ŠUMARSKE SLUŽBE U DALMATINSKOM DIJELU PRIMORSKE BANOVINE

(LE SERVICE FORESTIER DANS LES FORÊTS COMMUNALES
DE LA PROVINCE DALMATE)

Povodom učestalih slučajeva devastacije šuma većih razmjera kao i povodom raznih elementarnih nepogoda čuju se u javnosti i u štampi nepovoljni glasovi o šumarskim vlastima i šumarima uopće, da se tobože ne poduzimaju dovoljno energične mјere protiv uništavanja šuma, odnosno da radovi na ponovnom podizanju šuma putem vještačkog pošumljavanja odveć polako napreduju i t. d. Međutim šumari kod tih pojava ni najmanje nisu krivi niti oni obično mogu što drugo učiniti, već da nemoćni i prekrštenih ruku stoje po strani i da gledaju, kako se plodovi njihova truda uništavaju. Razlozi tome leže svakako izvan nadležnosti šumarskih vlasti, u raznim ekonomskim, političkim i kulturnim momentima, a prvenstveno u posjedovnim odnosima šumskih površina u bivšoj pokrajini Dalmaciji.

Da bi se, s obzirom na potrebe turizma kao i s obzirom na opće javne interese, moglo pristupiti intenzivnom i planskom radu na pošumljavanju krša i golijeti i na unapređenju šumarstva uopće u Primorskoj banovini, potrebno je da se prethodno riješe neka šumarsko-upravna pitanja, koja su, kako je praksa pokazala, preduslov za svaki uspješan rad šumarske struke na kršu. Upoznavanje jednog dijela tih pitanja, odnosno tih preduslova za uspješan rad, biće predmetom ove rasprave.

Dosadašnja praksa kod pošumljavanja i unapredjenja šumarstva na kršu pokazala je, da — osim tehničke strane (koja je povoljno riješena) i osim finansijske strane, koja se, barem u granicama mogućnosti nastoji riješiti — ima i drugih poteškoća i zapreka, koje sprečavaju normalan i brži rad na tom polju.

Jedno takovo pitanje, može se reći egzistencijsko pitanje šumarske struke u Dalmaciji, svakako je pitanje uprave i upravnog aparata, pomoću kojega bi državne šumarske vlasti mogle da provode radove oko podizanja novih i zaštite postojećih šuma na općinskim zemljistima.

Da bi se mogla shvatiti težina ovog pitanja i dosljedno potreba njegova riješenja, treba najprije upoznati stanje, koje u tom pogledu, s obzirom na postojeće zakonske propise, vlada danas u općinskim šumama bivše pokrajine Dalmacije.

Pretežni dio šumskog posjeda u bivšoj pokrajini Dalmaciji je vlasnost poreznih, a ne upravnih općina. Pravo iskorišćavanja tih šuma za domaće potrebe imaju svi općinari odnosno pripadnici dotične porezne općine. Međutim su domaće potrebe kud i kamo veće nego godišnji prirast tih šuma, barem po dosadašnjem načinu gospodarenja i iskorišćavanja. Tako šume treba da dadu pravoužitnicima gorivo, gradevni materijal u drvu i klaku, poljoprivredni alat, kolce za vinograde, stočnu hranu za zimu, pašu za blago i šušanj, a što je za šumu najgore, pašu za koze zimi i ljeti.

Imovinom porezne općine (odlomka) pa tako i općinskom šumom dotičnog odlomka upravlja seoski zbor (svi birači) odnosno po njemu birani seoski starešina sa 2 birača. Javni organ, pomoću kojega se izvršavaju šumsko-upravne odredbe seoskog starešine odnosno šumarskih nadzornih vlasti, je seoski lugar, kojega općina imenuje po predlogu seoskog starještine. Dakle i upravitelj šume (seoski starješina) i čuvar šume (seoski lugar) ovisni su direktno o volji većine sejaka dotičnog odlomka, t. j. istih onih seljaka, kojima je u interesu da za života što više iskoriste zajedničko pravo na iskorišćavanje seoske šume ne vodeći pri tome računa o budućnosti i o potrebama kasnijih pokoljenja, jer potreba ne poznaće zakona i briga za budućnost, već traži: »daj mi danas, pa sutra kako bude.« Ovo, sa gledišta pojedinaca psihološki razumljivo shvaćanje prava i načina iskorišćavanja zajedničke imovine sa strane pravoužitnika, te ovisnost upravitelja i čuvara te imovine o volji istih pravoužitnika glavne su mane upitnog komunalnog posjeda, a istodobno i glavni krivci za slabo stanje i za uništavanje općinskih šuma.

Istina, tome bi se moglo prigovoriti, da su općinske šume pod općim javnim nadzorom i da prema tome postoje zakonske odredbe, po kojima šumarske nadzorne vlasti mogu intervenirati i utjecati na način upravljanja i iskorišćavanja tih šuma. Kako međutim praktički izgledaju zakonom predviđene intervencije vlasti u pogledu tih općinskih šuma, navesti ćemo slijedeće primjere:

1) Za provedbu šumsko-poličkih propisa potreban je šumarskim nadzornim vlastima upravni aparat (terensko osoblje) kojega uopće nema. Sreski šumarski referenti služe se u tu svrhu danas seoskim lugarima, koji su međutim organi općine odnosno odlomka, dakle onoga, protiv koga bi se policijske mjere zapravo imale primjenjivati. Osim toga

kaznene odredbe za neprovedene policijske mjere odnose se u ovom slučaju na jedno pravno lice, koje ne može krivično odgovarati, a odgovorni se predstavnik tog pravnog lica u većini slučajeva isto tako ne može kazniti, jer obično za to nema potrebnog preduslova, naime subjektivne odgovornosti odnosno krivice.

2) Postojeći šumarsko-privredni propisi za te šume pokazali su se kao neprovedivi, opet iz razloga slabog ekonomskog stanja šumoposjednika t. j. općina, koje u većini slučajeva nisu u stanju da bi redovito plaćale mjesecna beriva od 50 do 200 dinara svojim lugarima, a kamo li da bi mogle trošiti veće svote potrebne za šumskog stručnjaka, koji bi izrađivao privredne planove. Pa da i ne bi bilo te čisto finansijske zaprake, nema stručno-upravnog aparata, pomoću kojega bi se odredbe privrednih planova kasnije provadale.

3) Zakonskoj odredbi u pogledu obavežnog namještanja stručnih uprava u nedržavnim šumama je sa strane općina formalno udovoljeno na taj način, da su za čuvanje šuma imenovani seoski lugari, kako je to već rečeno. Ti lugari su obični seljaci, bez ikakve stručne naobrazbe, često puta nepismeni, koje odlomak iz redova svoga stanovništva, a putem seoskog starještine, općini predlože na imenovanje. Kod biranja podesne osobe ne vodi se naravno računa o sposobnosti za službu dotične osobe, već o podesnosti osobe s obzirom na razne političke i ekonomske seoske kombinacije. O tim kombinacijama mora naravno takav lugar poslije u službi voditi računa, jer o tome zavisi njegovo ustrajanje u službi. I tako se često puta dogadaju veće devastacije šuma i izbijaju razni sporovi među seljacima, za koje je direktni povod odnosno indirektni krivac baš lugar sam. Ova svakako apsurdna pojava ima još i tu slabu stranu, da se takvi sporovi, jednom započeti, obično svršavaju i rješavaju time, da nestane spornog objekta, naime šume.

4) Nemogućnost primjene kaznenih sankcija na šumoposjednika obrazložili smo pod tačkom 1. Sada da vidimo primjenu kaznenih sankcija na pojedine pravoužitnike, jer oni isključivo čine razne šumske prekršaje u općinskim šumama. Poprečno ima jedan srez oko 3.500 šumskih prijava godišnje, koje se u glavnom rješavaju po §§ 151 i 157 zakona o šumama; dakle globa i odšteta iznosi najmanje 100 dinara. Pošto su pak za šumske prekršaje prijavljeni obično najsifomašniji u selu — jer bolje stojeći nemaju potrebe do općinskih šuma — to je mogućnost naplate novčane kazne već unaprijed isključena, što se vidi i po tome, da stvarno niti 10% izrečenih šumskih kazna nije izvršeno. Za pretvaranje novčanih globa u dane zatvora obično nema potrebnih kredita za prehranu, a često puta nema ni potrebnih zatvora. Osim toga kazna zatvora nije u svakom slučaju efektna, jer ima pojedinaca, koji vole biti u zatvoru nego na slobodi radi boljih životnih uslova.

Radi bolje ilustracije, kako praktički može da izgleda intervencija šumarske nadzorne vlasti kod upravljanja općinskim šumama, navesti ćemo jedan konkretan primjer. Stanovita je šuma, umjetnim načinom, prije 20 godina, o državnom trošku podignuta na krševitom i golom općinskom terenu, sa svrhom, da bi ista sprečavala naglo oticanje vode i štetno djelovanje bujica. Dok je ta šuma, uslijed nastalog sklopa u sastojini, sa opće-javnog gledišta počela da daje očekivanu indirektnu korist, dотле je ona isto tako sa gledišta seljaka-pravoužitnika postala sposobna

da vrši onu zadaću, koju je on od nje očekivao, naime direktnu korist. Vlasnici šume — pravoužitnici — tražiće preko seoskog starještine kod svoje upravne općine, da im ona dozvoli proredu šume, pašu blaga ili slično. Općina će s obzirom na stvarne potrebe u selu dozvoliti proredu ili pašu. Sreski šumarski referent, kao stručnjak i kao organ šumarske nadzorne vlasti, ne može to odobriti s razloga, što bi se proredom ili pašom onemogućio normalni uzgoj šume i spriječilo funkcionisanje iste u pravcu davanja očekivanih indirektnih koristi. Pošto šumarski referent nije uspio da argumentima razuvjeri vlasnika o štetnosti prorede odnosno paše za šumu, narediće rajonskim seoskim lugarima, koji su u smislu § 172 zakona o šumama pomoći organi za vršenje šumarske policije, da proredu odnosno pašu zabrane. Bez obzira na moralni efekt takovog postupka dovest će se lugari u nemoguć položaj, jer slušaju li šumsku nadzornu vlast, otpustit će ih općina kao poslodavac, a slušaju li općinu, oduzeće im nadzorna vlast zakletvu i time karakter javne straže.

Do ovakve situacije naravno neće doći sa općinama, koje i sa svoje strane vode prvenstveno računa o interesima šuma, a sekundarno o interesima pravoužitnika, što je u ostalom za umjetne šume jedino ispravno već iz tog razloga, jer umjetne šume, silom prirodnih zakona, ne bi smjele biti opterećene servitutom drvarenja. Ako je, pretpostavimo, na toj istoj površini, dok je bilo još prirodne šume, i postojao servitut drvarenja, isti je svakako utruuo sa momentom, kada je nestalo šume, dakle pravnog objekta.

Kada sumiramo naprijed rečeno, dolazimo do zaključka da treba, ako se hoće napredak šuma u bivšoj pokrajini Dalmaciji, popraviti postojeće stanje u slijedećim pitanjima:

1) Lugare treba oslobođiti ovisnosti o volji pravoužitnika i dati im stanovito stručno znanje i regulisati njihov službeni odnos.

2) Upravljanje općinskim šumama treba povjeriti stručnom licu, koje će planskim radom i racionalnim gospodarenjem u općinskim šumama osigurati potrajanost prihoda za sve potrebe pravoužitnika, bez trošenja osnovne šumske zalihe.

3) Treba stvoriti sve preuslove da bi policijske kazne za šumske prekršaje bile efektne.

Najbolji putokaz, na koji bi se način ova pitanja dala riješiti s obzirom na ekonomske prilike općina i s bozirom na postojeće zakonske propise, je dosadašnja praksa kod onih općina, kojima je stalo do unaupredjenja svojih šuma odnosno koje su znale cijeniti vrijednost šuma s obzirom na njihovu veliku indirektnu korist za klimatske, higijenske, ekonomske i estetske prilike općine. U tim se je općinama sama po sebi, bez zakonskih propisa, razvila jedna forma upravljanja općinskim šumama, koja je pod postojećim okolnostima jedino moguća, a sastoji se u tome, da te općine upravljanje općinskim šumama prepustaju bez daljnega državnim šumarskim organima, naime sreškim šumarskim referentima. Oni određuju sve stručne upravne mjere, dozvoljavaju razne sječe, regulišu ispaše, vode spiskove naplaćenih otšteta i t. d., ukratko fungiraju kao upravitelji općinskih šuma, čijim se odredbama općine i odnosna sela bez daljnega podvrgavaju. Ovaj je način upravljanja općinskim šumama jedino moguć s razloga, jer bez stručne uprave i gospo-

darenja po stanovitom planu nema napretka, već protivno, a za postavljanje svoje vlastite stručne šumske uprave općine nemaju finansijske mogućnosti. Pogotovo kada se uvaži, da te šume obično ne davaju nikakvih novčanih prihoda, već jedino, u najboljem slučaju, pokrivaju potrebe servitutnih pravoužitnika, dakle vrše samo jednu javnu zadaću. Međutim ova forma upravljanja općinskim šumama ima za sada tu slabu stranu, da nema zakonske potvrde, već je bazirana samo na dobroj volji, požrtvovnosti i želji za napredkom šume na obim zainteresiranim stranama, naime na strani odlomka odnosno općine i na strani nadležnog šumarskog referenta, te prema tome može da postoji samo pod gornjim predpostavkama. Stoga bi ovom načinu upravljanja općinskim šumama trebalo dati i zakonsku potvrdu, pogotovo kada isti »de facto« već postoji, te se osim toga pokazao dobrim i jedino mogućim.

Sreski šumarski referenti bi u tom slučaju vršili dvostruku službu, službu upravitelja općinskih šuma i službu šumarske policije, slično načinu u Boni i Hercegovini, gdje sreski šumarski referenti vrše i službu upravitelja državnih šuma.

Služba javnog nadzora nad tim općinskim šumama mogla bi se povjeriti Šumarskom Otseku pri Kr. Banskoj upravi.

Preuzimanjem stručne uprave nad općinskim šumama sa strane sreskih šumarskih referenata u mnogo čemu bi se popravile postojeće prilike; moglo bi se pristupiti racionalnom gospodarenju sa tim šumama, na osnovu privrednih planova izrađenih za površine nalazeće se danas pod šumom i za one, koje se po odlukama Komisija za izdvajanje i posumljavanje, u javnom interesu, imaju prvesti šumarskoj kulturi, u kratko moglo bi se primijeniti sve zakonske odredbe predvidene za šume pod naročitim javnim nadzorom. Osim toga bila bi dana mogućnost, da se protiv šumskih štetočinaca primijene preventivne mjere, svugdje tamo gdje se represivne mjere praktično pokažu kao neumjesne. Naravski, šumarskim referentima bi se time povećao znatno službeni djelokrug i s time u vezi posao na terenu i u uredu, pak bi se moralo dodijeliti potrebno stručno-pomoćno i čuvarsko osoblje i to za upravljanje općinsko, a za vršenje šumarske policije banovinsko pomoćno osoblje.

S toga, a obzirom na okolnost da općine u Dalmaciji radi slabih ekonomskih prilika nisu u mogućnosti da namjeste vlastitu stručnu šumsku upravu, te to do danas iz tih razloga nisu učinile, premda su po zakonu bile dužne, predlaže se:

1) da Kr. Banska uprava naredbenim putem, nakon prethodne sa-glasnosti Ministra šuma i rudnika, povjeri upravu nad općinskim šumama nadležnim sreskim šumarskim referentima.

2) da se ovima kao pomoćni organi za vršenje šumarske policije dodijele banovinski nadlugarji, čiji bi službeni odnos bio regulisan analognom primjenom Pravilnika za vršenje službe čuvarskog osoblja kod uprave državnih šuma odnosno Pravilnika o uredenju šumarske službe kod opštih upravnih vlasti.

3) da se Službeni naputak za općinske zaklete lugare, izdan od bivše Pokrajinske vlade u Zadru i osnažen odlukom Velikih župana splitske, dubrovačke i zetske oblasti u 1924 god., prilagodi novim propisima zakona o šumama, zakona o lovu i t. d. i ponovno naredbenim putem

osnaži. Ovi općinski lugari bili bi pomoći organi upravitelja općinskih šuma za vršenje čuvarske i upravno-privredne službe.

Ovi su predlozi učinjeni na bazi postojećih zakonskih propisa, ne ulazeći u raspravu, da li bi se odnosno pitanje eventualno dalo bolje riješiti novim zakonima.

Résumé. Quelques propositions dans le but de la reorganisation du Service forestier dans les forêts communales de la province dalmate.

Ing. VUKAŠIN DELIĆ (PARIZ) :

GLAVNIJE VRSTE EGZOTA NA EVROPSKOM TRŽIŠTU

(QUELQUES ESPÈCES DE BOIS EXOTIQUES SUR LE MARCHÉ EUROPÉEN)

Kolonijalno drvo egzota zauzima vrlo važno mesto na evropskom drvnom tržištu. Upotreba istoga je vrlo raznovrsna; fabrikacija luksuznog nameštaja, dekoracije, fino stolarstvo, rezbarstvo, konstrukcije na vodi, brodarstvo, konstrukcije na suvu, fabrikacija motornih čamaca i jahti, hidrauličke i pomorske konstrukcije, karoserije automobilâ i aviona itd., zatim razni predmeti manjih dimenzija kao modeli, kalupi, parketi, sanduci, putnički koferi, štapovi, drške kišobrana, smuče, burad i t. d. i t. d. Medutim glavna upotreba kolonijalnog drveta je u izradi ljuštenih oplata i ploča kočenog drveta, koje nalaze najraznovrsniju primenu.

Izvanredne dimenzije kolonijalnog drveta, čiji promer znatno premašuje onaj naših domaćih vrsta, omogućuje fabrikaciju kočenih ploča znatnih dimenzija, često preko dva metra širine i preko tri metra dužine. Kočene ploče (Sperholz, Plywood, Contreplaqué) formiraju se od 3, 5 ili 7 listova dobivenih kružnim ili tangencijalnim ljuštenjem.

Kolonijalno drvo uvaža se u obliku stanju 4 do 7 metara dužine, 0,50—1,50 reda do 2 metra promera. Jedino palisander i ebanovina uvažaju se i u manjoj debljini, ispod 50 centimetara. Procenat vlage uvežene oblovine varira od 20% do 35% u zavisnosti od vrste drveta i ostalih faktora, koji mogu na nju uticati. Drvo egzota tovari se u brodove neposredno posle seče, u koliko je to moguće prema stanju saobraćajnih sredstava, i šalje se na evropsko tržište. Poznato je, da su izvesne vrste kolonijalnog drveta izvanredno nervozne i da reagiraju promenom zapremine na promenu vlage u atmosferi u velikoj meri, što izaziva pukotine manjih ili većih dimenzija. Ove smanjuju vrednost drveta i onemogućuju uspešno kružno ljuštenje. Radi toga, a i iz razloga što su neke vrste podložene napadu insekata, potrebna je navedena brzina u transportu neposredno posle seče.

Od nekoliko stotina raznih vrsta egzota, koje postižu zadovoljavajuće dimenzije u kolonijama, na evropskom tržištu i u evropskoj drvnoj

industriji našlo je primenu jedva pedesetak vrsta. Proučavanjem i praksom se pokazalo, da su sve ostale vrste, sa kojima se pokušalo, neupotrebljive u našim prilikama iz raznih razloga. Postoji još široko polje rada i ispitivanja u tome pravcu, ali prema sadašnjem stanju može se reći, da jedva 10—15 procenata od svih poznatih vrsta egzota, koje dostižu zadovoljavajuće dimenzije, nalaze racionalnu primenu u našim prilikama.

Radi svega gore izloženog smatramo, da neće biti bez interesa da načinimo kratak pregled nekih od glavnijih vrsta, koje nalaze primenu u evropskoj drvnoj industriji i konstrukcijama i koje se često sreću na evropskom drvnom tržištu.

O k u m e, A u c o u m e a k l a i n e a n a, pripada familiji *Bourse-raceae* (Fr. Okoumé). Na evropsko tržište dolazi iz francuske kolonije Gabon i Španjolske Gvineje. Godišnja produkcija penje se do cca 400.000 tona. Otpriklike 50% od celokupne proizvodnje apsorbuje nemačko tržište sa cca 200.000 tona godišnje. Francuska troši oko 100—120.000 tona godišnje; ostatak se deli na ostale evropske države u nejednakim razmerama. Drvo je tamno ružičaste boje, mekano i ne reagira osetno na promene vlage i temperature u atmosferi. Obradeno je dosta mjrno, nije nervozno i ne »radi«, jer se usušuje podjednako u radijalnom kao i u tangencijalnom pravcu. Drvo okume je dosta otporno i lako se konzervira. Postiže znatan promer, ali se dosta teško obrađuje pilom. Naprotiv lako se ljušti i vrlo uspešno prima lepak pri fabrikaciji furnira i kočenih ploča.

Drvo okume ima slične osobine kao breza severne proveniencije, samo što ova ne postiže nikada veliki promer i radi toga mu nemože uspešno konkurirati.

Često se sreću stabla okume sa deformisanim i nepravilno valovitim godovima. Takovo drvo ima u praksi ime okume »zuga«, ne ljušti se i upotrebljava se za unutrašnje delove nameštaja i unutrašnje ploče kočenog drveta. Drvo dobrog kvaliteta ima raznovrsnu upotrebu; kružno ljušteni furniri imaju široku primenu u fabrikaciji skupocenog nameštaja (dekoracije u kazalištima, unutrašnji urezi stanova, restorana i bioskopa, dečija kolica, drvene kuće, drvorezbarstvo itd.).

Okume je jedna od najbolje plaćenih egzota; može se reći, da je i preplaćen; postiže cenu do 1000 francuskih franaka po toni, cif. Francuska. Uvezši u obzir, da 1 kubni metar teži 750 kg. (specifična težina u potpuno suvom stanju iznosi 0,65) izlazi, da se 1 m³ plaća sa 750 francuskih franaka.

M a h a g o n i, K h a y a i v o r e n s i s, pripada familiji *Meliaceae*. (Fr. Acajou, Nem. Mahagoni, Eng. Mahogany, Špan. Caoba). U Francuskoj ga stolari i fabrikanti nameštaja zovu još i »Bassam«. Ime dolazi od afričke provincije Grand Bassam. Mahagoni proveniencije Bassam je izvanrednog kvaliteta i ime »Bassam« dato mahagoniju raznih proveniencija ruši ugled istog. Na evropsko tržište dolazi mahagoni iz francuskih kolonija Cameroun, Gabon i Cote d'Ivoire, zatim iz Nigerije i Conga.

Dok je ranije mahagoni smatrana kao drvo velikog luksuza i veoma skupoceno, danas mu je cena niža od cene prvoklasne hrastovine. Plaća se sa 700 do 800 francuskih franaka po toni. Teži je od drveta Okume i prima lepak puno teže. Ima relativno velike drvne sudove i sadrži smolu

crne ili tamno-crvene boje. Godišnji prirast, izražen širokim godišnjim prstenovima, je znatan, promer zna dosegnuti 1,5 do 2 metra.

Drvo, izvanredno lepo na izgled, ima prirodnu ružičastu boju, manje ili više izraženu, koja se može veštački potencirati primenom potašinog hlorata, koji daje mahagoniju onu intenzivnu narandžasto crvenu boju izvanredno cenjenu u fabrikaciji skupocenog nameštaja, naročito glasovira. Obradeno drvo ima prirodan svetlučav odraz, koji ostavlja utisak sličan onome svilenih tkanina. Usušuje se neznatno, nije nervozno i »ne radi« pri atmosferskim promenama. Obraduje se lako i prima savršeno dobro polituru, koja daje drvetu izvanredan sjaj. Godišnja produkcija u zadnje vreme penje se na 50 do 60.000 tona.

Upotrebljava se u finom stolarstvu, dekoracijama, luksuznim karo-serijama, fabrikaciji radio-aparata i ostalog skupocenog nameštaja, kočenih ploča i sl. Kako mahagoni apsorbuje vlagu u neznatnom stepenu, u zadnje vreme upotrebljava se u izgradnji manjih parobroda, motornih čamaca, jahti itd., te kao takovo zamjenjuje uspešno Teck (Teak), T e c - t o n a g r a n d i s , u luksuznom brodogradstvu.

Na evropskom drvnom tržištu sreće se osim spomenute vrste još i botanička vrsta *K h a y a a n t h o t h e c a*. Obe vrste mahagonije dolaze iz afričkih kolonija i vrlo ih je teško razlikovati, kada je kora jednom odstranjena sa trupca. Kora prvoga je nešto tamnija i crvenkasta, dok drugi ima koru beličastu i bledu.

S a m b a, *T r i p l o c h i t a s c l e r o x y l o n*, pripada familiji Sterculiaceae (Fr. Ayous, Sam; Engl. Obeeche). Na evropsko tržište se dovozi iz kolonija Côte d'Ivoire, Nigera i Cameroun. Drvo ima homogen ujednačen izgled sa pravnim drvnim vlaknima; veoma je mekano i bogato parenhimom. Radi toga, jednom oborenog, vrlo se teško konzervira i lako podleže napadu insekata. Sveže strugano ili piljeno ima vrlo neugodan miris, koji izaziva u izvesnim slučajevima teške reakcije u ljudskom organizmu i prouzrokuje poteškoće pri angažovanju radne snage u tvornicama, gde se preraduje sirovo.

Naročito se ceni samba provenciencije Cameroun i Nigerija, koji daje izvanredne ploče kočenog drveta. Lako dostigne 1,50 met. promera i prodaje se na 7—800 francuskih franaka po toni. Jedna tona sadrži cca 2 kubna metra drveta.

L i m b o, *T e r m i n a l i a s u p e r b a*, pripada familiji Combretaceae. (Fr. Fraké-Limbo). Na evropsko tržište uvozi se iz kolonije Cameroun, iz Francuskog i Belgijskog Conga i ostalih kolonija afričke obale. Najviše se uvozi iz provincije Mayombe (Srednji Congo) i kada je prirodno tamno obojen, naziva se (uostalom netačno) »orahovina iz Mayombe«. Drvo mlado ima belu boju; kada ostari, skoro sasvim crni. Beljika mu je po pravilu uvek bela ili žućkasto-bela sa srecem crne boje, koja dolazi od velike količine tanina, na koji deluje slobodna voda u drvetu. Drvo uzeto iz sredine samoga srca vrlo je krhko i lako se lomi. Drvo beljike, kada je nešto tamnije žućkaste boje, liči nešto malo na hrastovinu. U ostalom nema jasne razlike između beljike i srca, koje, kada je potpuno tamno, potseća na orahovinu. Sama sredina srca je vrlo često mekana i neupotrebljiva za tehničku preradu. Prema prirodnoj boji drvo se na tržištu klasira u dve kategorije: beli limbo i crni limbo. Stabla sa crnim potpuno izraženim srecem upotrebljuju se poglavito za ljuštenje

oplata, te nalaze upotrebu u fabrikaciji skupocenog nameštaja i finom stolarstvu, dok se beli limbo upotrebljava u grubom stolarstvu, drvo-rezbarstvu i fabrikaciji parketa; on nije, uzgred budi rečeno, prvakasnog kvaliteta.

Kvalitet drveta se toliko više ceni, koliko mu je specifična težina veća (550—750 kg po kub. met.). Kako drvo podleže vrlo lako uparavanju i napadu insekata, treba ga što pre izrezati na poluprerađevine i sušiti veštačkim putem. U zadnje vreme čine se pokušaji, da se korisno upotrebni u fabrikaciji aeroplana.

Drvo prima boju izvanredno uspešno i lako se politira. Godišnja proizvodnja penje se u zadnje vreme do cca 60.000 tona. Glavno je tržište Belgija. U najnovije doba Nemačka apsorbuje znatan deo celokupne proizvodnje (oko 20.000 tona godišnje).

Sapelli, *Entandrophragma cylindricum*, pripada familiji Meliaceae. U Evropu se dovozi iz francuskih kolonija Côte d'Ivoire i Cameroun i iz engleske Nigerije. Često se naziva »lažni mahagoni« i »pseudomahagoni«. Drvo bogato parenhimom podleže lako napadu insekata. Poseduje pravilno raspoređena drvna vlakna, koja daju drvetu u preseku fine pruge. Naročito ako su pruge uske, drvo se izvanredno ceni za izgradnju luksuznog nameštaja, glasovira i sl., za umetničke dekoracije i izradu ploča kočenog drveta. Boja je drveta tamno-crvena; ako nije dovoljno izražena, može se potencirati veštačkim putem. Drvo je fine strukture, usušuje se neznatno, obraduje se lako i prima polituru uspešno.

Treba napomenuti, da se ova botanička vrsta, kada dolazi iz francuske kolonije Côte d'Ivoire, ne zove u praksi sapelli, već abudikro (Fr. Aboudikro). Abudikro je, kao što je rečeno, ista botanička vrsta kao sapelli, razlika je samo u provenijenciji; teži je i nervozniji, više »radi« i nije toliko cenjen kao sapelli.

Sapelli se često u praksi zamjenjuje sa sličnom vrstom, koja se zove Sipo, *E. utile* (Fr. Assié). Međutim lako ih je razlikovati po mirisu kore i drveta, što ga sipo razvija naročito u svežem stanju.

Godišnja proizvodnja penje se na 25.000 tona, od kojih 5.000 tona apsorbuje Nemačka za svoje potrebe. Tradicionalno tržište za sapelli je Liverpool, gde se zaključuju sve veće trgovačke operacije.

Avodire, *Turreanthus africana*, pripada familiji Meliaceae. Na evropsko tržište dolazi isključivo iz francuske kolonije Côte d'Ivoire. Drvo blago-bele boje, mekano i lako, fine strukture, često ima svetlučav odraz; nema određene granice između srca i beljike. Pod uticajem laka postaje svetlo-žučkaste boje. Obraduje se lako i uspešno prima polituru.

U praksi često nosi ime »beli mahagoni« i ima vrlo raznovrsnu primenu. Trupci su vrlo često usukani ili sa nepravilnim valovitim godovima. Radi navedenih mana skoro 50% trupaca, koji dolaze na evropsko tržište, klasiraju se kao drugorazredna roba. Kada su prima-kvalitete, ljušte se u oplate; u obrnutom slučaju pile se u dašćice malih dimenzija. Proizvodnja je malena, jedva 5—6.000 tona godišnje. Cena mu varira od 5 do 600 francuskih franaka po toni (jedan kubni metar teži 5—600 kg).

Makore i Duka, *Mimusopshockeli* i *M. africanus*, pripadaju familiji Sapotaceae. Prva vrsta dolazi na evropsko tržište iz

francuske kolonije Côte d'Ivoire, a druga iz kolonija Cameroun i Gabon. U praksi, gde se često nazivaju »afrička kruškovina«, vrlo je teško razlikovati jednu od druge. Obe vrste daju drvo više ili manje svetle ili tamnije crvene ili ružičaste boje, sa manje ili više izraženim šarama u zavisnosti od reza. Po pravilu makore daje lepše i izrazitije drvo nego duka. Obraduju se lako i primaju uspešno boju i lak i jednom politirani daju izvanredan sjaj.

Pri obradi, pilotina i prašina razdražuju sluznicu grla i nosa, te treba obratiti naročitu pažnju, da prostorije, u kojima se obrađuju, budu snabdevene sa propisnim ekshaustorima i ventilatorima. Upotrebljavaju se u finom i grubom stolarstvu, za razne dekoracije, unutrašnje delove nameštaja i kočene ploče, a lošiji kvalitet za željezničke pragove; kombinovan sa drugim vrstama, upotrebljava se za izradu luksuznog parketa. Jedan kubni metar teži obično 650 do 700 kilograma.

Zebрано je botanički neodredena vrsta; zna se, da pripada grupi Leguminoza (Fr. Zingano). Na evropsko tržište dovaža se u malim količinama iz francuskih kolonija Gabon i Cameroun. Drvo žućkasto-bele boje sa tamnim, skoro crnim prugama. Relativno veliki drvni sudovi čine drvo poroznim. Upotrebljava se u fabrikaciji nameštaja i u umetničkim dekoracijama. Izgled mu je vrlo različit u zavisnosti od smera reza (blistave ili bočnice). Zebrano proveniencije Gabon je izvanredno cenjen radi svojih finih pruga. Veštački bojen na razne načine, daje naročito fantastične šare i dekoracije. Francuska severna željeznička kompanija (Chemin de Fer du Nord) ima skoro u svim svojim putničkim vagonima unutrašnje delove izradene iz drveta zebrano.

Palisander, Dalbergia, sa nekoliko stotina određenih botaničkih vrsta, dolazi na evropsko tržište iz Indokine, sa Madagaskara, iz Centralne Amerike, Ria, Brezila i t. d. U Evropu se dovoze obično trupci, sa kojih je odstranjena beljika i obično slabih dimenzija, često ispod 50 centimetara. Beljika je obično bela i bez značaja, dok srce — obojeno najraznovrsnijim nijansama, od tamno-ljubičaste do crvene i ružičaste — nailazi na najraznovrsniju upotrebu u fabrikaciji luksuznog nameštaja, u rezbarstvu, kiparstvu itd. Kako drvo palisandra varira po boji, kvalitetu, specifičnoj težini u zavisnosti od svoje botaničke vrste i proveniencije, uobičajeno je, da se kupuje samo po uzorcima, da bi se izbegli neželjeni nesporazumi.

Eben, Diopros maccassar sa još nekoliko određenih botaničkih vrsta uvozi se iz kolonija Gabon, Cameroun, Madagaskar, Ceylon, Indokina, Holandska Indija i t. d. Po boji se razlikuju dve vrste drveta: crna ebanovina i mramorna ebanovina. Drvo, kome je često srce potpuno crno, dosta je tvrdo i nervozno. Beljika (žućkasta, bez važnosti) ne nalazi praktičnu primenu. Naročito se ceni ebanovina proveniencije Gabon, Madagaskar i sa obale Macassar. Drvo, izvanredno teško (1.100 do 1.200 kg po kubnom metru), obrađuje se sa poteškoćama, dok prima polituru uspešno. Drvo se uvozi sa odstranjrenom beljikom (kao i palisander), u obliku kratkih trupaca od 1—2 metra dužine (Madagaskar) ili u obliku komada tesanih sekirom iz srca, 20 do 40 kilograma težine (Gabon, Cameroun). Drvo se klasira po dimenzijama i kvalitetu. Upotrebljava se u izradi luksuznih predmeta manjih dimenzija: četke, dršci

za noževe, rezbarstvo, kiparstvo i t. d. Uvozi se prema potrebi i tražnji tržišta.

Osim navedenih egzota na evropskom tržištu sreće se između ostalih još i drvo sledećih botaničkih vrsta: Terminalia ivorensis, Brosimum guianense, Dicorynia paraensis, Lophira procera, Sercocephalus Diderrichii, Mitragyne macrophylla, Guarea cedrata, Lovoa klaineana, Sindora conchinchinensis, Ocotea rubra, Testulea gabonensis, Erythrophlaeum Fordii, Symphonia globulifera, Tarietia utilis, Pterocarpus Soyauxii, Hopea odorata i t. d.

Résumé: Aperçu général des différentes essences des Bois Coloniaux importés en Europe. Utilisation des divers bois dans la fabrication des meubles dans l'ébénisterie, menuiserie etc.

MILAN KNEŽEVIĆ (SARAJEVO):

POJAM I POSTAJANJE PLANINA I PLANINSKIH PAŠNJAKA

(QUELQUES MOTS SUR LES PÂTURAGES MONTAGNEUX EN BOSNIE)

U Agrarnom Glasniku broj 8/9 iz god. 1935 napisao je g. Ing.agr. Jovo Popović, kustos ovdješnjeg zemaljskog muzeja, studiju o planinskim pašnjacima pod naslovom »Planinski pašnjaci na bosansko-hercegovačkim planinama«. Ovo je prvo djelo, u kojem se govori o našim B. H. pl. pašnjacima sa ekonomskog gledišta. Pisac u svome izlaganju zadire duboko u interes šumarstva, što je razumljivo, jer pisati o planini i pl. pašnjaku, a ne tači se šumarstva, ne bi bilo objektivno. Na planinama i pl. pašnjacima su šumski interesi naosjetljiviji, pa zato neka se čuje i iz naših redova riječ o tome.

Spomenuta studija preštampana je u posebnoj knjižici. Među imenima strani 22 te knjižice stoji napisano ovo:

»Zakon o šumama, koji je izašao 21 decembra god. 1929 ubraja u šum. zemljišta »d o n e k l e i s u v a t e i p l a n i n s k e p a š n j a k e«, koji zbog svog položaja moraju u izvjesnoj mjeri potpadati pod zakon o šumama. I to prvi, da ne potiskuju granicu šume na niže, a drugi, da se proplanci održe u potrebnom razmjeru prema šumi (Tač. 4 čl. 6.). Čl. 89 istog zakona daje definiciju suvata i planinskih pašnjaka i to ovako:

»Suvati su planinski pašnjaci neobrasli šumom iznad prirodne (alpinske) granice šumske vegetacije.* Planinski pašnjaci su

* Ova oznaka nije precizna. U šumsku vegetaciju spada i razno planinsko grmlje kao: Rosa pendulina, Salix retusa i sepylifolia, Vaccinium myrtillus (borovnica), Dryas actopetalata (fresinica), Juniperus nana, medvjede grožde (Ribes petraeum), mlivnjača (Arctostaphylos uva ursi) i dr. Zato bi bilo tačnije mjesto »do granice

oni, koji se nalaze ispod zone suvata, gdje se šuma razređuje u zasebne grupe, ostavljajući u međuprostorima planinske livade i proplanke. Po istom članu, suvati i planinski pašnjaci ne mogu se proširivati na štetu šume. U vezi sa gornjom alpijskom granicom šume dijeli šumski zakon suvate, koji su iznad gornje granice, od planinskih pašnjaka, koji su ispod te granice: dakle gornja granica šume ujedno je i granična linija, koja razgraničava suvate od planinskih pašnjaka. Razlika, koja se postavlja ovim zakonom između suvata i planinskih pašnjaka, ne odgovara stanju u praksi. Nema stvarne razlike između suvata i planinskih pašnjaka.** Koliko je meni poznato, to je jedno te isto. Po shvaćanju narodnom, ili bolje po samom izražavanju stočara u Bosni i Hercegovini, koji izgone stoku na planinu, za njih znaće jedno te isto: suvati, planinski pašnjaci, planine i alpsi pašnjaci (ovaj posljednji izraz donijeli su službeni šumski organi, prema tome on nije originalni narodni izraz). Dalje sam ustavio, da na Bos.-hercegov. planinama pod nazivom suvata stočari ne

Sl. 1. Prekoško jezero sa stanovima na Vranici planini.

misle na sam pašnjak nego na stada i to stada jalovih krava i stada volova. (Na planini Vitruši, Zecu i Bitovnji, kada prolaze volovi, pastiri vele: evo suvata). Po ovome bi suvat samo u prenesenom značenju bio planinski pašnjak.«

Medu inim ovdje je pisac učinio dvije zamjerke zakonodavcu, a to su: Prvo, da razlika, koja je postavljena zakonom o šumama između suvata i planinskih pašnjaka, ne odgovara stanju stvari u naravi, a drugo, da nema stvarne razlike između suvata i planinskih pašnjaka. Kako je međutim u vezi sa tim zakonskim propisima donešen pravilnik, to ćemo,

šumske vegetacije» reći »do granice visoke šume», jer ondje, gdje prestaje granica visoke šume, ne prestaje i granica šumske vegetacije, a odatle nastaju u glavnom planinski pašnjaci.

** To što se u ovom zakonu misli pod planinskim pašnjakom odgovara po narodnom označivanju »Šumskom pašnjaku».

da bismo bili potpuni, prije nego priđemo na samu stvar, pogledati, šta nam i taj pravilnik o tome kaže.

Pravilnik o izradi i primjeni privrednih planova (gospodarskih osnova) za suvate i planinske pašnjake, propisan na osnovu čl. 11 Uredbe o uređenju i vođenju knjiga suvata i planinskih pašnjaka od 10 decembra 1932 god. obnarodovane u »Službenim novinama« od 22 aprila 1933 god. br. 90. — u poglavlju 2 čl. 6 o izdavanju suvata i planinskih pašnjaka daje slijedeće tumačenje:

»U prvom redu treba povući granicu između šuma i pojasa suvata i planinskih pašnjaka.

»Glavna karakteristika suvata je ta, da se nalaze u zoni iznad prirodne granice šumske vegetacije, a za planinske pašnjake, da se nalaze u zoni, gdje se šuma razređuje stablimice ili u zasebne grupe.

»Granice između visokih pašnjaka s jedne i šume s druge strane nisu uvijek izrazite. Ima slučajeva, gdje uopšte nedostaje pojas planinskih pašnjaka, nego se suvat neposredno naslanja na šumu.

»Tamo gdje sklopljena šuma najednom kao odsječena prestaje, treba granicu šume uzeti i kao granicu alpskih pašnjaka. U onim slučajevima, gdje se šuma postepeno razređuje prelazeći u pašnjak, povući će se donja granica planinskog pašnjaka tamo, gdje počinje šuma izrazito zaštitnog karaktera, koja se u smislu §§ 16 i 18 Zakona o šumama kao takova mora izdvojiti ili gdje se sastojina stablimice razređuje do obrasta 0,3, a tamo gdje se šuma razređuje u zasbene grupe do obrasta 0,5, ako pokazuje karakter planinskog pašnjaka.

»Oni pašnjaci, koji se prostiru ispod granice šumske vegetacije u zoni, gdje se šuma inače razređuje u posebne grupe ili stablimice, imaju se kategorisati kao pl. pašnjaci i ako uopšte nisu obrasli nikakvom šumom, pa i u tome slučaju, ako je pl. pašnjak zahvatio i jedan dio zone, u kojoj bi se inače nalazila visoka sklopljena šuma.«

Iz ovoga tumačenja vidimo, da je zakonodavac na prvom mjestu uzeo u suvate i pl. pašnjake samo one površine, koje se nalaze u alpskoj zoni t. j. iznad ruba sklopljene visoke šume. Time je postavio granicu između šume i planine ili, kako pravilnik veli, između šume i alpskih pašnjaka.

U ovoj zoni je pravilnik podijelio pašnjake na gole planine (suvate) i na pl. pašnjake, a k tome je dodao još i pl. pašnjake, koji se nalaze u nižim položajima u zoni visokih šuma, i time obuhvatio sve ostale pašnjake iz ovih kategorija.

Za ovaku zakonsku oznaku razlike između suvata kao pl. pašnjaka veli g. ing. Popović da nije precizna, što je teoretski i strogo znanstveno uvezši sasvim tačno, pošto je bolje rečeno po njegovoj primjedbi, da je granica suvata »do granice visoke šume«, nego (kako je to u zakonu označeno) »iznad prirodne granice šumske vegetacije«. Jedino ovaku granicu mogao je i naš zakonodavac zamišljati, pošto govori o golijeti iznad šume kao o suvatu, a u pravilniku strogo stvar objašnjava i luči ovaj pojам od pojma šume. Prema tome izgleda, da je g. ing. Popović htio da to shvaćanje samo precizira sa naučne strane, a ne radi toga, što stvar ne bi bila praktično razumljiva.

Daleko od većeg značaja je druga njegova tvrdnja, da su suvati i svi pl. pašnjaci jedno te isto i da između njih ne postoji razlika. Na

ovoj tačci dulje ćemo se zadržati i dokazati, da pašnjaka ima više vrsta i da se bitno razlikuju jedni od drugih.

Ova neobjašnjena tvrdnja g. ing. Popovića, ako bi se tako shvatila, mogla bi imati presudno značenje u šum. gospodarenju, kao i u općoj ekonomiji u ovim krajevima, pa se ne može preko nje mučke prijeći, tim više što je poznata stvar, da o planinama i pl. pašnjacima ovisi blagostanje većeg dijela naroda i cijelokupnog šum. gospodarstva.

Vrlo se često sudaraju interesi stočara sa interesima šumara, pa već iz toga razloga treba da budemo vazda u svemu na čistu i da osjetimo sukobe, gdjegod je to moguće. Šumar i stočar moraju da nadu razumijevanja za opću stvar i za dobro naroda, te da prema tome usklade rad i vode gospodarenje, pa baš radi toga treba pojedine pašarinske objekte razvrstati onamo, kamo spadaju, i tu podjelu uzeti za bazu u radu na toj privrednoj grani.

Kolikogod je jednostavno rastaviti planine od visokih šuma, toliko je teško razlučiti šume od pašnjaka, pa nije isključeno, da je ova okol-

Sl. 2. Tipičan prelaz pl. pašnjaka na kršu u planine, Hranisava.

nost dala povoda pisanju g. ing. Popovića, da ne postoji razlika između planine i pl. pašnjaka i da se sve skupa ima smatrati kao šumski pašnjak. Razlike između planina i pl. pašnjaka toliko su velike i tako jasne, da ih nije nikako moguće strpati pod jednu kapu.

Planine (suvati) i pl. pašnjaci različitog su karaktera. Zauzimaju različite geografske položaje i razna staništa, pa ih prema tome treba kategorisati. Pašarinsko pitanje je u ovim krajevima vrlo komplikirano, vrlo zastarjelo i u poratno doba vrlo mnogo zbrkano i zamršeno, pa pri ovom poslu treba vrlo oprezno postupati. Na planinama, u šumama i po pl. pašnjacima postoje mnoga uobičajena i stečena, a neoboriva prava naroda, koja, i ako nisu pisana, treba poštovati.

Kako vidimo, razvrstavanje planina nije sasvim jednostavna stvar, pa mu treba pristupiti vrlo oprezno i sa potpunim razumijevanjem i nigda smetnuti s uma, da naš seljak nigdje nije osjetljiviji nego u pitanju paše.

Mi o tome u B. i H. imamo dosta žalosnih primjera i iz najskorije prošlosti. U sporovima oko prava pašarenja mnogi je pašnjak poprskan i bratskom krvi.

Vazda treba imati na umu, da je uspjeh opće ekonomije seoskog naroda ovisan o šumi, bez koje nema dobrih pašnjaka, pa prema tome treba vazda da budu interesi šumarstva na prvom mjestu istaknuti.

Polazeći sa ovoga stanovišta mislim, da neće biti na odmet, ako se o ovome vrlo važnom pitanju malo opširnije progovori. Svestan sam težine ovoga zadatka, pak ću na osnovu svoga skromnog znanja i dugogodišnjeg iskuštva, koje sam stekao na B. H. planinama, pokušati stvar bar da načinem u tvrdoj vjeri, da će se i za ovo naći jače pero od moga.

Kako već spomenuh, s obzirom na stojbinu i položaje potrebno je razlikovati pašnjake u alpskoj zoni od pašnjaka u šumovitoj zoni. Oznaku po pravilniku »gdje sklopljena šuma najednom kao odsječena prestaje« nije moguće uzeti kao preciznu iz ovoga razloga:

Visoke šume u višim položajima postepeno nestaje, a ponegdje (i to vrlo rijetko) ona najednom prestaje. Pri prelazu u alpsku zonu stabla gube svoj oblik i pravi karakter. U višim položajima postaju kraća, granatija, iskrivljena i kržljava, a biva ih postepeno sve manje. Stoe pojedinačno ili u manjim grupama, koje se ne mogu nikako svrstati u sklopljene ni u visoke šume. Između njih prevlađuje polegla šuma, a pojavljuje se i razno grmlje, kojega u najvišim položajima sasvim nestaje.

U ovoj prelaznoj zoni između prave visoke šume i gole planine ne može drvo da se pravilno razvija i da potpuno uspijeva niti da stvari sklopljene sastojine. Tu prevlađuje razno pl. bilje, trava, korov i mahovine, pa se zato ovi krajevi iskorišćuju jedino kao pašnjaci i smatraju se samo u užem smislu riječi planinom (suvatom).

Naših je zakonodavac označio kao pl. pašnjake i na taj način rastavio od planine (suvata). Da dobijemo ispravno mišljenje o planini i pl. pašnjaku, potrebno je da podemo dalje, da čujemo, šta i narod o tome misli i šta sve pod planinom shvaća i razumijeva.

Pod nazivom »planina« narod u ovim krajevima razumijeva sve planine i sve pl. pašnjake, koji se nalaze izvan »mera« i izvan seoskih »hududa«, pa bili oni na golum planinama, po prorijedenim šumama ili po ogoljelim površinama. Taj pojam obuhvaća sve te krajeve, koji se u ljetno doba pašarenjem iskorišćuju.

S obzirom na visoke položaje i veliku udaljenost planine i pl. pašnjaka od stalnih ljudskih naselja vodi se na njima posebno gospodarenje. Svi se proizvodi od toga gospodarenja iskorišćuju i dobivaju u doba ljetne paše, izvan granica užeg seoskog gospodarstva, pa se zato smatraju posebnom privrednom granom, koja je ipak vezana na poljsko gospodarenje.

Otomanski zakon označuje sva ovakova područja na taj način, što se iz sredine sela ne može do njih čuti vika jakog ljudskog glasa.

Planinsko gospodarenje ne može nikako biti neovisno od poljskog, iz jednostavnog razloga što planine i pl. pašnjaci prehranjuju istu onu stoku jedne ekonomije u ljetno doba, koju polje i nizine prehranjuju tokom zime. Iz ovoga jasno slijedi, da planine i pl. pašnjaci u našem

težačkom svijetu imaju presudnu ulogu. Prema stanju planina ravna se čio poredak u seoskom gospodarstvu. Od njih vazda ovisi brojno stanje blaga, koje se drži i od kojega se u glavnom i živi. Nepobitna je činjenica, da Bošnjak računa vazda s onim brojem blaga, koji može prezimeti, a Hercegovac s onim, koji se može ljeti na planini prehraniti. Dakle i jedan i drugi računa na prvom mjestu sa planinom i sa pl. pašnjakom. Vodeći strogo računa o ovome najprvo je potrebno, radi potpunog razumijevanja, iznijeti glavne motive planinskog gospodarenja, a ti se sastoje u ovome:

1. Planine leže vazda iznad seoskih naselja u višim položajima.
2. Na planinama se nalaze stalni ljetni stanovi, u kojima se za vrijeme paše stalno boravi.
3. Svi mlječni proizvodi preraduju se u stanovima na planini. U preradenom se stanju sakupe i kao mrs otpremaju u sela.

Sl. 3. U prelaznoj zoni na Vranici pl. prevlađuje polegla šuma (*Pinus montana*), a iščezava omora (*Picea excelsa*).

4. Planine se iskorišću samo ljetnom pašom.
5. Na planinama postoje stalne kolibe, u kojima se redovno stanuje samo u ljetno doba.

Ovim atributima jasno su označene sve osobine planinskog gospodarenja, kao i pojам planine u širem smislu riječi, kako ga narod shvaća.

Pošto narod u ovim krajevima ne poznaje, a i ne upotrebljava izraza suvat, nego općenito govori o planini, to smo i mi taj termin usvojili i s njime ćemo se poslužiti.

I. Planine.

Strogo uzevši ovako se mogu nazvati samo one gole i slabo obrasle površine, koje se prostiru u alpskoj zoni iznad ruba visokih šuma.

Uslijed visokog položaja i nepovoljnih klimatskih prilika, koje tu vladaju, ne može na njima šuma uspijevati, pa su zato ostale gole. Na planinama je ljetni period, u kojem se vegetacija razvija, prekratak. Drvni ljetni izbojci ne mogu odrveniti i u tome je razlog, da tu šuma ne može uspijevati. Kasni i rani mrazovi skraćuju period razvoja i tako sprečavaju rastenje drvne vegetacije. Kasni mrazovi traju sve do konca maja, a drugi rani počinju već u drugoj polovici avgusta. Ciklus života vegetacije kraći je od 3 mjeseca, pa radi toga u tim visinama nije nikada šume ni bilo. One su po prirodnim zakonima vječito ostale gole (waldlos) i samo se pašom u ljetno doba iskorišćuju. Travom i sočnim biljem svuda obiluju.

Na planinama postoje stalna čobanska naselja (mahale, stanovi ili katuni). Te su kolibe naseljene samo u ljetno doba, dok traje period redovne paše. Inače svu godinu stoe prazne.

Označiti tačno liniju prema nadmorskoj visini između planine i visokih šuma skoro je nemoguće. Ta se linija vrlo često mijenja: prema ekspoziciji i inklinaciji staništa kao i prema vrsti drveća. Za omoru i bukvu mogla bi se uzeti gornja linija, do koje se stabla normalno razvijaju i čine sklopljene visoke šume, između 1500—1700 m nad morem. Munika ide i iznad te linije, negdje skoro do 1800 m. Na južnim i jugoistočnim stranama ide ova granica više, a na sjevernim i sjeverozapadnim ostaje niže.

Prema ovome nije moguće tačno označiti ni širinu onoga prelaznog pojasa, na kojemu je šuma od prirode razrijedena i gdje ne može da uspijeva, jer tu stabla samo kržljaju. Kako iz prednjega vidimo, širina toga pojasa može da se kod nas kreće između 200—300 m apsolutne nadmorske visine. Iz ovoga slijedi, da bi se smjelo uzeti, da gola planina počinje tek između 1600 i 1800 m i ide sve do najviših vrhova, koji u našim krajevima dosižu skoro 2300 m.

Kako već spomenusmo, s obzirom na stojbinu i položaje potrebno je razlikovati pašnjake u alpskoj zoni od onih u šumovitoj zoni, pa ćemo ih mi tako i razvrstati. A pošto se na ovome pitanju sudaraju interesi šumara i stočara kao poljoprivrednika, to treba u predmet zaći s mnogo opreza i stvari postaviti na pravo mjesto.

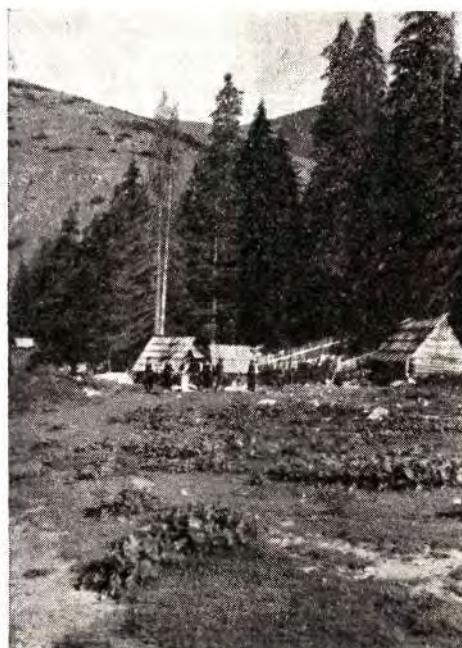
1. Gole planine (suvati) u alpskoj zoni polaze od prelazne zone i naslanjaju se na planine, koje su obrasle šumom. U njima prevladuje polegla šuma, slabo grmlje i pl. bilje. Često su potrgani točilima, stijenama i provalijama.

2. Planine (suvati) u prelaznoj alpskoj zoni, prema pravilniku pl. pašnjaci, to su pašnjaci obrasli poleglom šumom i grmljem, te pojedinačno i grupimično kržljavim i izobličenim stablima visoke šume. Oni čine skupa sa golom planinom alpsko područje. U njima prevladuje polegla šuma, a slabo su obrasli visokom šumom. Bogati su pašom i često puta prošarani bujnim livadama. Obiluju više vodom nego sasvim goli dio planine.

U načinu iskorišćavanja nema između ovih i pašnjaka navedenih pod 1. nikakove razlike. Svuda se iskorišćuju kao jedinstven objekat, smatraju se i nazivaju planinom.

Na njima postoje često puta stanovi kao i mnoge osamljene čobanske kolibe. Stočari se u ovoj zoni najrade naseljavaju: radi zaštite od nevremena, radi lakšegdrvarenja i jer tu ima više žive vode.

Pašnjaci se u ovoj zoni najintenzivnije iskorišćuju. U njih nalazi blago na pašu isto tako sa golih planina kao i iz nižih krajeva. Sva šumska vegetacija, koja se u ovoj zoni nalazi, nema drugog značaja, nego samo zaštitu tla. U ovoj zoni pojavljuju se bujice, pa tu stoga treba šumu tim više štititi i pašarenje uredno vršiti. Karakter im je čisto pa-

Sl. 4. Stanovi Radovina u Vranici pl. na gornjem rubu visoke šume.

šnjački, te ih nije moguće ni u jednom slučaju od planine (suvata) razdvojiti.

I ovu je okolnost pravilnik u čl. 2 predvidio i kaže:

»U onim pak slučajevima, gdje pojas pl. pašnjaka nije uočljiv ili gdje je odviše uzak, nije potrebno odvajati ga od suvata«.

Staje su cijelo ljeto nastanjene i tu se vodi čitavo gospodarstvo.

U ovoj zoni pasu najviše ovce i koze.

Na mnogo naših planina vidimo divne primjere ovakovih pašnjaka, od kojih se osobito ističu oni na sjeverozapadnoj strani Vranice, Vran. pl. i Maglića, kao i onih isped Male Čvrsnice i u sjeveroistočnoj strani Kalelige.

II. Planinski pašnjaci.

Ovi leže obično svi u zoni visokih šuma. Među njima razlikujemo gole i šumom obrasle pašnjake.

1. Goli pašnjaci.

a) U šumama. Ti su nastali uslijed rašumljenja šumskog tla, koje je čovjek u pohlepi za pašom prouzrokovao požarom, sječom, podbjeljivanjem i krčenjem šume (entforstet). Uslijed toga su mnoge površine ogoligele i privedene pašnjačkom gospodarenju. Ovi pašnjaci zapremaju obično manje površine nego planine, te služe više za postavljanje staja i čobanskih koliba, za sakupljanje blaga i za ostalu manipulaciju u toj prijadi, nego za samo pašarenje. Na njima se često nalaze vrela i napoijišta, oko kojih se blago skuplja i dulje zadržava. Na tim se pašnjacima po cijeli dan zadržavaju na paši samo janjci (dok se ne ostržu), krave muzare i konji, koji su tu planinštacima potrebni, a sve ostalo blago pase po okolnim šumama. Oni su zapravo centri pašarenja, koje se u glavnom vrši po šumama i ostalim pl. pašnjacima.

I na ovim pašnjacima postoje stanovi i kolibe, koje su ljeti naseljene i u kojima se vodi gospodarenje na sličan način kao i na planinama. Lijepe primjere ovakvog gospodarenja nalazimo u masivu Busovačke planine i Šebešića, na Busovačkim stajama, na Šćitu i Podolničkim stajama, a ima ih i po ostalim krajevima cijele Bosne, a djelomično i po Hercegovini.

b) Na kršu. Ove vrste pašnjaka nalazimo najviše u visokom gorju. Njihovu granicu između planina više puta je teško tačno ustaviti, pošto su goli i jedni i drugi, pa je prelaz između njih skoro neprimjetan.

Naseljeni su, isto kao i planine, mahalama i stajama, a imaju i mnogo osamljenih koliba. Sa njih su šume već davno iščezle, a poništene su najviše požarom. Kao ostaci nekadanih šuma često se puta po njima nalaze manji kompleksi zakržljalih šikara, a negdje i ostaci visokih šuma. Puni su kraških dolina, koje se u mnogo slučajeva kose ili siju.

Tipični primjeri ovakvih pašnjaka nalaze se oko Kalinovika ispod Treskavice i Lelije pl., kod Glamoča u Hrbljini, kod Kupresa ispod Malovana, u Ljubuši, na Oštretu i ispod Vrana kod Duyna, te po čitavoj zapadnoj Bosni i istočnoj Hercegovini.

2. Šumom obrasli pašnjaci.

Ovih pašnjaka ima tri vrste.

a) U najvišoj zoni sklopljenih visokih šuma između 1300—1700 m nadmorske visine. Sačinjavaju ih najviše stare paljike, mnoge lazine i okrajci, te visovi gorskih kosa i doline potoka, gdje je šuma rijeda i gdje može trava i korov da raste. U njima je mnogo livada, koje se i prije i poslije kosidbe opasaju.

Na ovim pašnjacima manje je staja, a više osamljenih koliba. Po šumsko gospodarstvo oni su od presudna značaja, pošto su od šume nedjeljivi. U kolibama se često zimuje i tu se blago prehranjuje hranom sakupljenom sa livada, a najviše krešom četine i brstom, od čega šuma najviše strada.

U ovoj zoni vodi se teška borba za pašom, pa su mnogi kompleksi najljepših šuma uništeni požarom i podbjeljivanjem.

Užasne slike takovog devastiranja šume mogu se vidjeti oko Vučje i Očauša sa sjeverne strane Vlašića pl. i u sjeveroistočnim stranama Zelengore (Husad, Radimišlja i Okrumi).

Posljedica je ovako bezumnoga rašumljavanja i prekomjernog pašarenja pretvaranje plodnog tla u goli krš.

Ovdje se stvaraju bujice, koje su već na više mjesta ispod razdrenih brda zasule i uništile plodnu zemlju, kao što se to vidi ispod Crvnja pl. Vrana, Lipa, Prenja, Ćvrsnice i još nekih planina.

b) Šumom obrasli pašnjaci u sredogorju i po Površi (hercegovačkoj visoravni).

Svi ovi pašnjaci obično počinju s ruba šume odozdo, gdje stabla stoje najrjede i protežu se sve dublje u šumu. U najviše slučajeva obrasli su listačama, a rijetko kada četinjačama. Po njima bude dosta enklava, koje se najviše iskorišćuju kao sjenokosi. Na ovim enklavama postoje redovno kolibe pojedinaca, ali tu ne bude većih naselja kao po planinama.

Sl. 5. Nepregledni pašnjaci na Vlašić-planini.

Kada se u proljeće zatvore sjenokosi, zabrani se i paša na ovim pašnjacima, sve dok se ne pokose trave i ne spremi sijeno za zimsku krmu. Ovi se pašnjaci iskorišćuju u glavnom s proljeća i u jesen.

Na mnogo mjesa se i ovde u kolibama zimuje i blago tu prehranjuje sakupljenom krmom, a redovno i brstom.

Gdje ovakvi pašnjaci postoje, prava su blagodat za stočare, jer se najlakše i najunosnije iskorišćuju. Svaki su dan na dohvatu stoci, koja se noću drži u torovima i na taj se način dubre sakuplja i iskorišćuje, a s njime težak u poljoprivredi vrlo mnogo računa.

Najljepši primjer takovog gospodarenja vidi se po podnožju Crne gore i sa sjeverne strane Veleži (Š. u. Nevesinje).

c) Posjećene šume i stare sjećine kao pašnjaci.

Ovi potječu iz novijeg doba, a najviše su se proširili ondje, gdje su pored prekomjerne sječe i šumski požari uništili preostalu šumsku vegetaciju. Pod jačim uplivom svjetla, a na dubokom i plodnom šumskom tlu, bujno su i naglo porasle sočne trave, razno bilje i korov, pa su takove

sjećine brzo očarale stočare i namamile blago na svoje vrlo plodne površine. Narod je od toga uvidio momentane velike koristi i navalio svom silom na takove površine i pretvorio ih u pašnjake.

Ovakvi slučajevi najvjernija su slika naših nesredenih prilika. Njima se koči i ometa svaki napredak i uredan rad u šumarstvu. Na ovaj način otete su šumskom posjedu mnoge površine absolutnog šumskog tla, na kojem je do juče stajala skupocjena šuma. Stvorene su mnoge enklave i prouzrokovani mnogi sporovi.

Pri svemu su ovome politički i lični interesi bili vazda jači, te su pozitivne propise šum. znanosti i racionalnog gospodarenja bacali u pozadinu. U mnogo su slučajeva šumskoj privredi oteti cijeli kompleksi od strane neobuzdanih i nerazumnih stočarskih špekulanata, kojima ni vlast nije mogla stati na put.

Na ove pašnjake izgone se najčešće volovi, dok su polja zatvorena, a iza kosidbe najviše sitna stoka, koja se dogoni ili sa susjednih staja

Sl. 6. Bujan pašnjak na Bitovnji planini, gdje bukve iščezavaju.

ili izravno iz sela. I na ovim pašnjacima postoje pojedine čobanske kolibe. Prema načinu postajanja ima i među ovim pašnjacima golih i šumom obraslih.

Svuda gdjegod su vođene sjeće u većem stilu, a sjećine nisu blagovremeno pošumljene, pojavljuju se prohtjevi za pašom. Kao žalosni primjeri ovakovog gospodarenja mogu se navesti mnogi slučajevi gdje su god velike firme radile, kao što je to u području Krivaje (Š. u. Oovo), u Ugarskim vrelima i u Potajnici (Š. u. Turbe), Lužnica i Botin (Š. u. Zavidovići), a i Igman (Š. u. Ilidža) i Kruščica (Š. u. Vitez), koje su u državnoj režiji iskorištene itd.

Završiti ovo poglavlje, a ne spomenuti još i naše najveće i ničim neograničene pašnjake (sve naše šume), ne bi moglo naći opravdanja kod onih, kojima su naše prilike poznate, pa ćemo zato i o tome reći koju riječ.

Počevši iz najnižih nizina pa sve do najviših visova šume se iskorišćuju kao pašnjaci. Sa svih navedenih vrsta pašnjaka zalazi blago svuda

u šume na pašu i time je najuže vezan način gospodarenja za bazu, koju smo postavili za planinsko gospodarenje i prema kojoj smo okarakterisali naše planine i pl. pašnjake.

Samо povodom ovoga nesređenog stanja mogao je i g. Ing. Popović da sve pašnjake nazove šumskim pašnjacima, premda za to ne može naći stvarne podloge kao ni u narodu razumijevanja.

Narod je u to upućen i prema tome uvijek postupa, ali ne može da daje tome tačnu i strogu definiciju, kao što je to slučaj i kod mnogih drugih pojmoveva. Svaki stočar tačno zna razliku između pojedinih pašnjaka. Strogo ih razlikuje po geografskom položaju i po načinu iskorišćavanja, te ih nikad neće uzeti jedinstveno pod naziv »šumski pašnjaci«, kako to g. ing. Popović navodi. Seljak dobro zna, da od sela počinju mere, zatim slijede šumski i pl. pašnjaci, a u najvišim golim krajevima su tek planine (suvati) u užem smislu riječi. On strogo vodi računa, na koji se način pašnjaci iskorišćuju, te budno čuva svoja prava, koja su skoro na svakom pašnjaku različita. Po tome o jedinstvenom nazivu »šumski pašnjak« ne može biti ni govora. O tome imamo jasnih primjera na sve strane u pojedinim gorskim krajevima, kašto su masiv Vranice, Vrana, Veleži, Prenja, Čvrsnice, Klekovače, Jedovnika, Uilice, Viduše i Babe pl., gdje su i po sve tri vrste pašnjaka vidno zastupane, a za koje svaki stočar tačno zna, u koju kategoriju spadaju.

U našim šumama nema ni najmanje progaline, ni najneznatnijeg okrajka ili lazine, koja ne bi bila ugažena stopama domaćeg blaga, koje tuda pase. Blago se svakim danom goni u šume, pa zato u našim prilikama sve do danas nije bilo moguće razlučiti pašnjake od šuma, jer to stočaru ne ide u račun, budući da po njegovu shvaćanju šume čine saставni dio pašnjaka.

Kod nas su šume bile i sve do danas ostale najveći pašnjaci i prema tome se s njima gospodarilo — često i vrlo različito, kako to opće ekonomiske prilike zahtijevaju i kako je te narod shvaćao. Ali se je vazda znalo, u koju kategoriju pojedini pašnjaci spadaju, a tako ih je dijelio i temeljni otomanski zakon, koji je još i danas na snazi.

Blago je kod nas svu godinu u šumi, ljeti pase slobodno, vrlo često i bez nadzora, a zimi se hrani brstom, koji mu čoban sa stabala kreše ili iz lisnika polaže. Ovo je rak rana čitavog šum. gospodarstva, koje neće moći kročiti naprijed sve dotle, dok se ne uredi pašnjačko pitanje i ne raščiste pojmovi, koji su najuže vezani za šumsko gospodarenje.

Uvaženi stručnjak na ovome polju Jugowitz u svome poznatom djelu »Wald und Weide in den Alpen« postavio je načelo »da šuma bez paše i paša bez šume ne može postojati«. Ja mislim, da ova umna izreka najbolje odgovara našim prilikama, pa treba da nam bude temeljna tačka budućem radu.

Résumé. L'auteur traite les différentes formes de pâturages montagneux en Bosnie en connexion avec l'économie forestière.

SAOPĆENJA

ČUVANJE ŠUMA U SVETLU NAŠE ADMINISTRACIJE.

(Nešto odgovora).

U 6. broju Šumarskoga Lista 1938 na str. 324.—327. izašao je napis pod gornjim naslovom, šifriran sa x, kojim se izopačuje i grđno kritikuje odredba Ministarstva šuma i rudnika br. 20 od 11. februara 1938 i koji ne može ostati bez odgovora. Nismo ovlašteni i nije nam namera, a niti smatramo potrebnim da se tu uzimlje u zaštitu vrhovna naša šumarska vlast, no ima stvari u tome napisu, koje upravo revoltiraju svakog objektivnog stručnjaka, poznavaca teških prilika, u kojima se naše šumarstvo nalazi. Odgovor je potreban i zbog mlađih naših kolega kao i zbog neupućene javnosti. Zato i molimo, da se ovaj odgovor ne smatra kakvom polemikom, već spontanim jednim izražajem starijeg praktičara, koji ne želi drugo, nego da se stvari postave na pravo mesto i u pravo svetlo, te da se stanoviti pojmovi raščiste, da ne bude štete ponovo, što treba da nam je svima sveto, a to je naša šuma i naše šumarstvo.

Već sam naslov, naročito kad se još pročita uvodna i zaključna reč, odaje stnovitu tendenciju, koja ne obećaje dobro. Možda je u tome i neko opravdanje, da se autor sakriva za šifru, premda bi s druge strane bilo vredno znati, ko je to uzjašio toli hirovitog dogata, pa da onako s visoka deli kolegama, koji ne malu muku muče za našu čobru stvar, ovako fundamentalne lekcije. To je tim više za žaljenje, jer mora svakako da broji u uvaženije stručnjake, kad mu je gospodin urednik stampao stvar ovako, kakva je.

Već uvodna reč »U vezi sa nastojanjem našega Udruženja donijelo je Ministarstvo i t. d. netačna je i ne baš skromna, jer, koliko znamo, doneta odredba te veze ne spominje, a predmevamo i to, da bi Ministarstvo samo tu vezu drage volje i navelo, kad bi ona stvarno postojala.

Navedena naredba Ministarstva sadrži možda neke pisarske i stilističke pogreške, ima, u konačnoj redakciji, prividno više opetovanja, a možda joj se može zameriti i to, da se dosledno obraća na šumarski Otsek, umesto na Kr. Bansku upravu samu, jer znamo, da šumarski otsek kao neka naredbena i kontrolna vlast ne postoji i da kogakvih ništa ne može. No kome je i malo poznato, kako takve odredbe danas nastaju i kroz koliko kritičkih ruku one produ, pre nego dobiju svoju sankciju, sve bi joj te eventualne sitne greške lakim srcem oprostio. A verovatno je i to, da je izdavač odredbe, prinuden k tome sve većim razlozima, nego što si ih zamišlja visoki x-kritičar, namerno htio da naročito apeluje na šumarske stručnjake kod Kr. Banskih uprava, dajući im ujedno ne mala ovlaštenja i izvesne pobude, sve opet iz nužde, a za dobru stvar.

I tako dolazimo stvarno do zaključka, da bi verovatno autor sam, kad bi pročitao ovo i još jedamput, sa potrebnom pomnošću, samu izdanu odredbu, i bez obzira na običajne obzire, nekoliko prestilizovao svoj napis, ako ga ne bi možda čak i zabacio.

A evo zašto.

Zamera, što »prethodno nismo sistematski i valjano organizovali i spremili borce i navalu«, kao da nitko drugi to ne vidi i ne zna, No odreba može računati samo sa postojećim borcima, koje je i koliko ih je, to neka poštovani kritičar veruje, u dnevnoj teškoj borbi doista uspeло postaviti i organizovati, i daje im eto ne samo znak, već i objekat i sretstva za »navalu«!

Ali — čitalac postaje pozoran tek kod kategorične napovedi »Prednji raspis trebalo bi upotpuniti, a nekoje tvrdnje korigirati« i kod onoga, što još dalje sledi. Bojimo se čak, da se je ovde i nehotice pisac previše izdao, tako da nam se nekako

usiljuje misao, da — žalimo što još nije dospeo do položaja konačnog redaktora ovakvih odredbi, jer bi onda jamačno bilo sve bolje i vladao bi mir i spokojstvo.

A sada da malo ogledamo te njegove, očito dobronamerne »korekcije«, jer obećana upotpunjena ovde nažalost nije naveo.

Ad a). »Svakidašnje (pravilno je: svakogodišnje) i sve veće poplave« i ostalo tamo pobrojano i te kako da su u vezi sa nestajanjem šuma, i to bez obzira na to, da li je to piščeva nauka već prečistila ili nije. Ovde se je piscu potkrala nelepa greška, jer da bi mu to bilo u nameri, ne verujemo; naime iz njegovog delomičnog citata »sve veće poplave« izlazi posve drugi smisao, nego što ga ima original. Smisao je ovaj: sve to veće poplave, i g. pisac — kao i znanost — ne će tvrditi, a još manje moći dokazati, da su uzroci sve to većim i katastrofalnim poplavama kod nas isključivo kozmičke prirode i da nestajanje šuma na to nema nikakva upliva. Prema tome kozmičkom tumačenju bilo bi n. pr. pošumljavanje krša i goleti po planinama, zagradijanje bujica i, ukratko, čitav onaj grandiozni plan pošumljavanja u Sev. Americi — samo ludo razmetavanje novca. Čini nam se, da je i u ovoj tačci g. kritičar krivo shvatio ne samo tekst odredbe, nego i čitava ona prečišćavanja nauke...

Ad b). Tvrdenje, da »neupućenost odnosno prosvijećenost naroda i poboljšanje njegovog materijalnog stanja može tek u dalekoj budućnosti da pomogne« i da »lijenjenje toga zla dakle nije aktuelno«, držimo da je već i sam g. autor, bar u duši, opozvao. Ovde smatramo da ne trebamo još šta da kažemo.

Ad c). U odredbi se nigde ne tvrdi, da je »općenit razlog za nestajanje nedržavnih šuma« labavo ili nikakvo vršenje dužnosti pojedinih nadzornih vlasti i njihovih stručnih organa pri sprovodenju zakonskih propisa u pogledu šuma iz § 56 Z. o š., već samo jedan od razloga da mnoge od ovih šuma propadaju. Biće da je nešto na stvari, kad nadzorna vlast to tvrdi!

Ad d). Već konstatacijom »najviše se satiru općinske i seoske šume« sam pisac svoju tvrdnju iz prednjeg prigovora pobija odnosno »korigira«. Da čuvanje šuma nije organizованo (ni sprovedeno) nikako ili bar ne onako, kako bi to trebalo da bude, tenor je, neka g. kritičar oprosti, i cele kritikovane odredbe. Svakako će i sistem za ovo, kako ga je uvaženi inž. A. Perušić predložio na kongresu u Novom Sadu 1937. godine, trebati da nadležni, u koliko još nisu, temeljito prouče i, što pronadu mogućim, uvaže i primene. Samo nam se čini, da je to tek muzika budućnosti, jer mi treba da i sa današnjim sretstvima i mogućnostima naše šume bezuslovno sačuvamo od propasti, jer, kad ne bismo imali više šta čuvati, i taj bi predloženi sistem u najmanju ruku bio zastareo.

Ad e). Da »imamo premalo šumarskih referenata, a i mnogi od tih su neiskusni i mlađi, i da nemamo potreban broj (ni najpotrebniji broj, dodajemo mi) pomoćnog tehničkog osoblja i čuvara i da stručnjaci bez toga ne samo da ne mogu ništa, već su i suvišni« — u tome se apsolutno slažemo. Jedion bismo g. piscu preporučili, da ovo bolno pitanje malo argumentiranije obradi i obelodani u kakvom listu, koji čita i uvažuje i naš g. Ministar finansija, pak čemo mu odati nepodeljeno priznanje.

Ad f). Da se »ono malo šumskih šteta prijavljenih po čuvarima ne raspravlja brzo«, znano je, kao što je poznato i to, da se, pozvani na odgovornost, nekoji pravni referenti kod sreskih načelnstava izgovaraju, da nemaju dovoljno osoblja, da bi te silne šumske prijavnice... na vreme otpravljali. Upravo zato se ovom odredbom šumarski otseci (recte Kr. Banske uprave) i pozivaju da to »prečiste«. Pa — tko je drugi za to nadležan, pitamo? Slična solucija, da se postave ovrhovoditelji kod rezova, traži se, te bismo g. iksu bili zahvalni, kad bi u budućem jednom napisu, makar zbog skromnosti i anonimno, objasnio, kako i na osnovu kojih propisa se »i danas

može naći slična solucija», da naime imovne općine plaćaju te ovrhovoditelje sreskih načelstava.

Ad g). Da »opća privredna kriza danas nije više uzrok satiranju šuma niti se ona može još više pogoršati neracionalnom sječom šuma« — g. piscu jednostavno ne verujemo. A da se »naprotiv kriza, glad i neimaština (na žalost) ovakvim postupkom sa šumama na čas ublažava« — čeli smo češće, čak i od narodnih pretstavnika, samo nam to, što, u ovoj vezi, stručnjak to iznosi i tvrdi, izgleda pomalo sofistički, pomalo možda i kozmički, samo pre malo — ozbiljno.

Ad h). Za onu dalju konstataciju, da »u vitalnom interesu naroda mnogo više kotira hlijeb nego šuma« — možemo samo da ponovimo prednje.

Ad i). Kad bi »vlasnik privatne šume najbolje sam čuvao svoju šumu« svagda i svagde, kamo sreće! Pisac ponovno konstatiše, da se »satiru« šume iz § 56 Z. o Š. i pita u nekoliko varijacija, ko i kako da ih čuva. Da bi dobio odgovor na ova pitanja, nije se trebao obraćati evo na čitavu široku javnost, već — na prvoga bližnjega svoga kolegu.

Ad j). Priznanje, da »mladi, a i mnogi stariji stručnjaci ne će znati, koji su to vitalni interesi cjeline, koji zahtijevaju opstanak nekih (?) šuma« važi, nadajmo se, samo za g. piscu.

Ad k). Šume iz § 56 Z. o Š. propisima su posve obezbedene, a to što nemamo tehničkog osoblja, već je ranije obradeno.

Ad l). Otsek (odnosno Kr. Banska uprava) je i te kako nadležan i dužan da zavede reda u poslovanju. Da »političari« mnogo ometaju rad oko sačuvanja šuma, opće je poznato zlo kod nas, ali da oni sprečavaju i postavljenje šumskih egzekutora sa 30% od naplaćene štete, držimo da ne стоји.

Ad m). Da je pobliže trebalo vlastima objasniti, koje su te šume, od čijeg opstanka zavise vitalni interesi naroda i države, držimo isto tako da ne stoje, a i kamo bismo došli, kad bi jedna vlast u odredbi upravljenoj stručnjacima moralna da ponavlja čitavu jednu nauku! Da je »naša (samo) tehnička organizacija«, da »smo mi inžinjeri«, da »treba i novaca« i »računajmo« — izdaje svakako dobru nameru piščevu. Samo treba da dodamo, da moramo mi u prvom redu da budemo dobri šumarski političari, o čemu, kako po svemu izgleda, ni samom g. kritičaru još nisu dovoljno »prečišćeni« pojmovi.

I na koncu, u savjetima predzadnjeg stava, iznosi nam g. kritičar ono, što on smatra da bi jedino spasio situaciju. »Ministarstvo bi trebalo da pojedinačno sa svakim odsjekom za šumarstvo i sporazumno sa upravnim odjeljenjem (Kr. Banskih uprava?) odnosno sa ministarstvom unutrašnjih poslova izradi valjani generalni plan, koji mora uspjeti (!). Na tom treba da rade prvaklanski stručnjaci (hinc illae lacrimae?) i dobri poznavaoци naše uprave i života naroda. Za to treba nekoliko mjeseci rada«.

Mogli bismo reći: Planovi, da! I računi... Quod erat demonstrandum! Ali, prezbiljna je stvar, šali na stranu! Gospodina kritičara možemo baš u tome posve da umirimo. Mi naime već imamo takav jedan grandijozan plan, sporazumno izrāđen, gotov, prihvaćen i propisan, a to je naš Zakon o šumama, na kojem su radili, ne »nekoliko mjeseci«, nego desetak godina, svi naši najbolji stručnjaci (osim njega?) i koji je postavio sve na pravo mesto i ne dopušta nikakvih daljih »sporazumevanja«. Samo ga treba još shvatiti, razgraditi i sprovesti!

Ima nešto bolesna u državi Danskoj. No, reasumiraćemo samo ono, šta je pozitivno.

1. Treba se konačno uživeti u naš Zakon o šumama, hteti ga, shvatiti ga i dosledno svuda sprovesti valjanu organizaciju za njegovo izvršivanje, a to naročito u personalnom pogledu: uzgojem i postavljenjem dovoljnog broja sposobnih sreskih

šumarskih referenata i dovoljnog broja stručnoga tehničkoga pomoćnoga osoblja. To je bila dužnost upravljača već u vremenu od 21. XII. 1929. g. do 1. VII. 1930. g., u koju je svrhu već u samom Zakonu bila predvidena ta vakantna doba.

2. Treba strogim zakonskim propisima, kako je to učinila demokratska bratska Češka, svim pozvanim i nepozvanim narodnim tribunima zabraniti svaku intervenciju i svako terorisanje državnih egzekutivnih vlasti i organa, te ih uputiti isključivo na političke pretstavnike vlasti, a to su banovi i ministri.

3. Treba svim silama i sretstvima raditi na prosvećivanju svih slojeva narodnih, a u prvom redu seljaka i inteligencije, u pogledu svestrane velike važnosti naših šuma po »vitalne interese naroda i države«, te sredovanju političkih i ekonomskih prilika u zemlji. Možda bi i g. x posetio zgodom ovakav koji večernji tečaj.

4. Treba i momentalno da sprečimo uništavanje naših šuma, koje je u zadnje vreme zauzelo toliko maha, a tome cilju i jedino tome cilju, po našem uverenju, služi i napadnuta odredba naše vrhovne vlasti. To je, opet, šumarska politika.

5. A sada još jednu dobronomernu reč kritičaru g. x-u: Ne tuci, bre, u buduće ni topovima muve ni kopljima buve, jer se nevešto prihvaćeno koplje može da izvrgne u bumerang, koji, kad ne pogodi cilja, sam od sebe — i bez tude pomoći — udari unutraške. A to je uvek šteta i samo šteta.

Ing. A. Ružić.

KNJIŽEVNOST

BUKOV PRAG.

Jedan prilog za njegovu ocjenu. S njem. preveo dipl. ing. Milorad V. Babić.

Početkom god. 1938 izašla je iz štampe brošura »Bukov prag« u izdanju Jug. Fabrike za impregnaciju drveta Guido Rütgers A. D., Hoče kraj Maribora u prevodu s njem. od dipl. ing. Milorada V. Babića. Kako je ta brošura jedan od značajnih priloga našoj tehnološkoj literaturi, kazaćemo o njoj koju riječcu.

Brošura »Bukov prag« (Die Buchenschwelle) izašla je na njem. jeziku god. 1935 u izdanju Kommandit-Gesellschaft Guido Rütgers Wien. Članak »Bukov prag« od dr. Oskara Thomanna izašao je prvi put god. 1914 u časopisu Udrženja austrijskih inženjera i arhitekata u brojevima 31, 32 i 33. Taj je članak zbog velike potražnje bio preštampan kao separatni otisak i u kratkom vremenu rasprodan. Zbog velike i stalne potražnje, a i zbog napretka u oblasti impregniranja doživio je rad dr. Thomanna svoje novo i obradeno izdanje god. 1935 u vidu brošure »Die Buchenschwelle«, koji je evo sada osvanuo i na našem jeziku u prevodu g. dipl. ing. Milorada V. Babića.

Brošuru možemo u glavnom razdijeliti na tri dijela. U prvom dijelu promatra se općenito bukovina kao gradevni materijal. Osobito je interesantno paralelno prikazivanje tehničkih svojstava bukovine i hrastovine, odakle možemo na zoran način opaziti tehničke prednosti bukovine. Podaci su uzeti iz knjige G. Janka »Die Härte des Holzes« Wien 1906.

Dio koji govori o karakterističnim osobinama bukovine — kao piravosti, nepravoj srži i mraznoj srži — obraden je osobito pomnivo i dosta opširno, a oslanja se u glavnom na Tuzsona (Dr. Johann Tuzson: Anatomische und mykologische Untersuchungen über die Zersetzung und Konservierung des Rotbuchenholzes, Berlin 1905, J. Springer). U ovoj se brošuri prvi put spominje pojam mrazna srž (Frostkern) i ako je praktičarima poznata već odavna, pogotovo onima, koji su radili s bukovinom u

šumama Karpatu. Ovdje su iznijeti i rezultati eksperimenata, koji su vršeni u samom zavodu za impregnaciju drveta Hoče, a bavili su se istraživanjem sposobnosti upijanja impregnacione tekućine u mraznu srž. Iz rezultata ovih eksperimenata postavlja se i jedna vrlo interesantna hipoteza, koja pokušava da tumači postanak neprave srži tzv. crvenog srca na nov način. Ta hipoteza tvrdi, da nisu samo mikroorganizmi uzročnici neprave srži, nego može napr. srž da nastane i djelovanjem ekstremno niske temperature.

Drugi dio brošure, koji govori o manipulaciji sa bukovim pragovima, sadrži upravo dragocjene stranice za svakog proizvodača pragova. Tu se nalazi mnogo korisnih pouka o vremenu sječe, o izradi, o prosušivanju i uvitlavaju, jednom riječu o svim mjerama, koje idu za tim, da bukov prag očuvaju zdravim, dok ne prispije u zavod za impregniranje.

Treći dio članka govori o samom impregniranju. Navodi se par historičkih podataka o impregniranju pragova uopće, a opisuje se novi tzv. kombinovani metod impregnacije, kojega je zavod uveo god. 1900. Taj se kombinovani metod, kako mu to ime kazuje, sastoji u kombinovanoj impregnaciji bukovog praga sa cinkloridom i ternim uljem. Po svom sastavu ovaj je dio slabiji od prva dva dijela članka već i time, što je prekratak i previše zbijen, tako da čitalac dobiva jednu i previše površnu sliku o samoj impregnaciji bukovog praga.

Brošura se završava kratkim resume-om, koji naglašava sva odlična svojstva bukovog praga i naglašava, da je bukov prag absolutno najbolji prag, ako mu se pri izradi i manipulaciji posveti pažnja, koju zasluzuje, i ako se valjano impregnira. Brošura je ilustrirana sa 52 ilustracija, većinom odlično izradene instruktivne fotografije; dodane su i tri obojadisane table. Štampana je na vrlo dobrom papiru i ukusno broširana.

Što se tiče samoga prevoda, možemo ustvrditi, da je stil prevoda vrlo dobar i u duhu našega jezika, ali tehnička je nomenklatura vrlo slabo obradena, mjestimice čak i posve neispravna i nekonsekventna. Gosp. prevodilac naglašava na kraju svoga predgovora, da mu oskudnost naših stručnih izraza čini glavnu poteškoću kod prevedenja ovakovoga djela, ali to ogradijanje nije ni najmanje opravdano, jer mi imamo već dobro obradenu drvno-tehnološku nomenklaturu. U knjigama Dr. A. Ugrenovića: Tehnologija drveta i Tehnika trgovine drvetom mogao je gosp. prevodilac da nađe mnoge potrebne stručne izraze i da ih je upotrebio, bio bi prevod jezično daleko bolji, nego što je u stvari. Ovdje smo sabrali nekoliko nezgodnih izraza iz prevoda i pokušali ispraviti.

Zagubenost (Erstickung) nije dobar izraz; kod nas se kaže piravost, prešlost.

Jezgra, jezgro (Kern) nije ispravno, jer se pod jezgrom razumijeva centralni dio unutar same stanice, lat. nucleus, a pravilan je izraz za njem. Kern izraz srž ili srce, prema tome mora biti osržavanje, a ne ujezgravanje.

Vazdušno vitlanje nije dobro rečeno, nego mora biti uvitlavanje na vazduhu, slaganje na zračnom mjestu.

Srčika u prevodu ima da znači srž, njem. Kern, ali je vrlo nezgodno upotrijebljena, jer je srčika sasma drugi pojam. Pod srčikom razumijevamo ono, što Nijemci zovu Mark, a ne Kern. Prema tome ne valja pojam obrazovanja srčike, nego mora biti obrazovanje srži ili osržavanje. Osim toga prevodilac nije u prevodu riječi Kern konsekventan, jer upotrebljava za isti pojam riječi: srčika, jezgra, jezgro.

Spojne pore nije nikakova greška za taj pojam, ali mi imamo daleko ljepšu riječ — jazići.

Mrzlo jezgro, njem. Frostkern, je riječ, koja se po prvi puta javlja u našoj stručnoj literaturi baš u ovoj brošuri. Dakle potrebno je bilo skovati kovanicu, da se

riječ Forstkern prevede. Sličan jezični pojam — Frostriss — preveden je sa raspuklina od studeni. Prema tome bi se moglo prevesti Frostkern sa srž od studeni ili mrazna sīž, ali nikako mrzlo jezgro. Pridjev mrzlo kazuje, da je ono mrzlo, hladno, studeno, a to nije slučaj, jer ta srž nije studena, nego je nastala od studeni ili mraza. Dakle mrazna srž. Sama riječ jezgro nije dobra.

Otrebiti je nezgodan izraz, jer se za njem durchforsten ne kaže »šuma se otrebljuje« ili »šuma se trijebi«, nego »šuma se prorjeđuje«.

Ovom djelomičnom analizom stručnih izraza ne kanimo umanjiti vrijednost prevoda, nego samo upućujemo na činjenicu, da i mi, i ako smo malen narod, imamo bogat riječnik za sve izraze, koji su u vezi sa šumom i njenim produktima. Manji je nedostatak prevoda, što uz izvjesne izraze nije ostavljena originalna njem. riječ, jer bi se time izbjeglo eventualno krivo tumačenje pojedinih rečenica, u kojima dolaze njem. riječi Mark i Kern, a prevodilac prevodi i jednu i drugu riječ sa jezgro.

Ing. Zlatko Bunjevčević.

GEODETSKI LIST 1937

časopis za geodeziju i kulturnu tehniku. Izdaje Udruženje civilnih inženjera-geodeta. Urednik ing. Stjepan Horvat, prof. tehničkog fakulteta u Zagrebu. List izlazi tromjesečno u vrlo lijepoj opremi. Godišnja pretplata 60 din. Uprava Lista se nalazi u Zagrebu, ulica Pavla Radića 5.

Br. 1. — In memoriam. † Univ. prof. ing. Pavle Horvat. (Nekrolog iznosimo zasebno na drugom mjestu). — Ing. Stj. Horvat: Poprečne konformne cilindrične koordinate. — Ing. Vl. Schillharg i ing. Br. Palčić: Astronomski paviljon Tehničkog fakulteta u Zagrebu. — Ing. Lj. Katušić: Stvaranje pomorskih karata. — Stručne i staleške vijesti na svršetku Lista naročito tretiraju pitanje novog zakona o ovlaštenim inženjerima.

Br. 2. Prof. Dr. Marije Kiseljak: 35 godina zakona o komasaciji zemljišta. — Ing. Stj. Horvat: Poprečne konformne cilindrične koordinate (nastavak). — Ing. Lj. Katušić: Stvaranje pomorskih karata (nastavak i svršetak). — Ing. R. Golubović: Komasacije kao javni radovi. — Prof. N. Bakumov: Ispitivanje deformacija na fotografskoj ploči, snimljenoj iz aviona, sa primjenom Tissot-ove indikatrice. — Svezak svršava sa informativnim dijelom, u kojem su među ostalim prikazani i neki noviteti među geodetskim instrumentima (novi Kernov autoredukcioni »Kippregel«, novi Zeissov busolni instrumenat »Tachitop«).

Br. 3. Ovaj je broj u cijelosti posvećen komasacijama. — Puk Ante: Važnost gruntnovno ispravnog postupka i uticaj ovoga na ekonomske prilike sela. — Dr. Radotić Milenković: Ekonomsko politički značaj komasacije. — Iva Živić: Uticaj komasacije na socijalni i ekonomski napredak sela. — Krsto Pfaff: Uloga tehničara kod komasacije. — Stjepan Vučić: Podjeljene rasprave kod komasacije zemljišta. — Ing. Makar Ante: Procjena zemljišta prigodom komasacije. — Prof. Dr. M. Kiseljak: Uredjenje putova prigodom komasacije. — Prof. Ing. Bella Stjepan: Komisacije i melioracije. — Stj. Mrkša: Dioba zemljišnih zajednica. — Ing. René Golubović: Komisacija Sv. Helene. — Slavko Martinić: Komisacija općine Prigrevica sv. Ivan. — Krsto Pfaff: Komisacija i kanalizacija Babine Grede. — Povodom novog predloga zakona o komasaciji zemljišta, predstavka Udruženja civilnih inženjera-geodeta.

Dr. N. N.

IZ UDRIŽENJA

ЗАПИСНИК

V. Главне скупштине Скопске подружнице Југословенског шумарског удружења одржане 14. V. 1938. год. у сали трговачке Индустијске Коморе у Скопљу.

У 9 и 20, претседник Ђоковић отвара скупштину позивајући присутне да прво устајањем поздраве свог младог Краља са живео. Затим се читају поздравне дешеше Њ. В. Краљу, Министру Шума и Рудника и Бану Вардарске Бановине. Поздравља присутне делегате поједињих удружења, а затим говори о тесној вези пољопривреде и шумарства, специјално у овој Бановини и о потреби сарадње сродних струка. Износи значај шума и шумарства уопште, а нарочито се задржава на историји шумарства Вардарске Бановине наводећи време и узроке девестације шума, као и све последице; наглашава нарочито уништавање шума под Турцима, који нису имали никакве лисане законе о чувању шума, те да шумарска политика у овим крајевима почине са ступањем првог закона о шумама 1912. године. Говори какви су све напори вршени за унапређење шумарства у овој Бановини до сада и позива поново преставнике свих сродних струка на што теснију и пуну сарадњу за опште добро и напредак ове Бановине.

Инг. Атанасковић поздравља скупштину у име агронома и жељи успех. Пледира за уску сарадњу трију сродних струка: шумарске, ветеринарске и агрономске. У колико постоје какве ситне заједнице, морају се отклонити јер ове сарадње мора бити.

Др. Марковић поздравља Скупштину у име ветеринара па каже да је сваки свакав скуп већ сам по себи један напор. Истиче да у овој Бановини, у њеном ренесансу, шумарском сталежу припада прво место. Говори о важности пошумљавања и уређењу бујица.

Г. Јамићевић поздравља Скупштину у име Бановинског одбора за пошумљавање и жељи да рад уроди пуним плодом. Упознаје скупштину са новим по-кretom за који већина прикупљених као позвани знају. Говори о оснивању одбора за пошумљавање и апелује на шумаре да се позиву одазову.

Ђоковић захваљује преставницима удружења на упућене поздраве и жеље и изјављује да смо ми одувек били за уску сарадњу а затим се прелази на 2. тач. дневнога реда: „Проблем чувања недржавних шума у Вардарској Бановини“.

Марковић пре прелаза на сам реферат захваљује предговорницима на израженим жељама. Упознаје Скупштину да су агрономи покренули гласник „Пољопривреда нашега Југа“, поздравља ову њихову агијност обећавајући пуну нашу сарадњу како би то заиста било једно пољопривредно гласило вардарске Бановине. Радује се што по изјави преставника агронома прошлогодишњи сукоб није оставио трага. Затим прелази на сам реферат. У свом уводу говори о економској структури нашег Југа, истичући нарочито значај шума и шумарства. Истиче велике површине голети и значај њиховог привођења култури. И ако шумар, он је за обазривост при одређивању шта се има пошумити и тражи да се при томе нарочито води рачуна о сточарству и привредном склопу наших крајева. Мисли да би због тога од свих голети дошла у обзор за привођење шумској култури само једна трећина. Износи затим статистику о власништву шума у нашој Бановини, о капиталу тих шума и њиховом каматњаку. На крају даје предлог за решење питања чувања недржавних шума узимајући при том за базу чување државних шума. Коштање чувања недржавних шума износило би око 5,000.000 динара годишње, што је у поређењу са светома, које ће се данас сутра морати да дају за уређење бујица незнатно, не узимајући при том и друге користи, које нам шума даје. По завршеном реферату настаје дискусија по овом питању.

Ервађанин, шеф шумарског отсека, каже да је Марковић ово питање детаљно обрадио али ипак може да стави неке примедбе. У погледу односа шума и пољопривредног земљишта већ су предузети кораци, да се неке површине приведу шумској култури, а нарочито у бујичним подручјима, којим је шумама нарочито обраћена пажња. Приступљено је и излучивању голети т. ј. оних површине, које ће се морати привести шум. култури. Истиче и нов покрет за пошумљавање, који иде за развијањем приватне иницијативе. Али шта све то вреди, ако те шуме не можемо да сачувамо. Задружни систем чувања је скрахио и ако су предузете разне мере за побољшање прилика задружних чувара (убирање тантенте, повећање плате). Међутим већ се јавља покрет, да се тај систем укине, али шта ће настати онда, кад се и ови чувари растерају. Свакако да ће настати још лошије чување тих шума. Зато мисли, да се овај систем не сме нагло одбацити, док се не нађе погодније решење. Од великих кредита, који се већ дају за бујице, могао би један део да се одвоји за чување шума.

Сазонов говори у име оних, који су у непосредном додиру са провођењем чувања недржавних шума. Каже, да је систем задружног чувања доста добар, али је убирање тантенте лоше и неправилно, јер нема правилне основе за њено убирање, а за које служе нетачне поседовне пријаве. Износи поједине случајеве, где нека села пису пријавила своју шуму; друга су пријавила мању површину, него што имају, а трећа су тачно пријавила своју шуму, те је отуда наплата тантенте неправедна. Други је моменат корист, коју наша села имају од шуме на основу које она морају да плаћају тантенту за чување. То су сва планинска села, од чијих шума у ствари имају користи она села доле у равници, која немају своју шуму и не учествују у плаћању чувања. Дакле, питање убирања тантенте није добро решено, те би се у том правцу морала провести ревизија. У овом правцу провео је анкету у десет општина, од којих се девет изјаснило за убирање од свих једног приноса за чување шума, без обзира имају ли шуму или не, а само једна је општина била за досадашњи систем.

Жеरајић, претседник трг. индустријске коморе, радује се, што је ово важно питање за вардарску бановину озбиљно прихваћено и да се у вези с тим могу очекивати добри резултати. Моли ипак, да се не пренаглађује са доношењем новог решења, да се позову и сопственици. Поздравља и жели успех у том правцу.

Костић сматра, да се поред убирања тантенте мора обратити пажња и стручној спреми чувара, како би ови могли да буду помоћници. Он је за то, да и ови чувари имају лугарску школу.

Величковић каже, да су недржавне шуме у већини брдског типа, шикаре, те дају лош утисак. Мисли, да и ако добијемо оних 240 чувара, које Марковић тражи, питање је онет, да ли ће се омогућити чување, јер су те шуме извор прихода или потреба многих сељачких дома. Дакле, требало би још нешто предузети, као пропаганду штедње у дрвету, одтерећење од попаше, лисничарења и брста, а затим пропаганду пошумљавања.

Атанасковић се извиђава, што и он прекида ову чисто стручну дискусију и у име агронома захваљује Марковићу, што је у своме реферату изнео једно ново схваташње, с којим се и он као агроном слаже, а то је, да се шумарство тако поведе, да се наше село економски развија и напредује. Радује се, што се изашло из оног уског гледања на шуму, што је свакако било производ школовања на страни. Сматра да је подела у погледу чувања на државне и недржавне шуме лоше проведена, јер су на тај начин једне чуване, а друге остављене и уништаване. Мисли, да је јединно решење да се меродавни приволе, да држава узме и ове шуме у погледу чувања и чува их као опште добро. По питању уређења бујица сматра, да њихово питање не треба решавати доле, већ тамо где је њихов постанак, т. ј. у горњем делу.

Јовановић каже, да су Марковић и Ервађанин изнели ово питање онако, како ми данас гледамо на њега. Ако се хоће да постигне успех било у пошумљавању

било у чувању, једино је решење да се поставе лица, која ће потпуно бити одговорна за поверено им добро. Не сме да постоји граница између државне и недржавне шуме у погледу чувања и неговања. Ово што постоји, мора се очувати, а све дотле стварање нових култура било би илузорно.

С е и д и ћ замера, што предлог о чувању недржавних шума поред све исцрпности нема законске основе. У свему би се морао узети у обзир и закон, јер мора постојати законски основ, да се изврши подржављење управе. Из једног проблема рађају се други, па би држава у том случају морала да изради и основице (планове) за газдовање са тим шумама.

М а р к о в и ћ истиче, да кад наше имовне општине, које имају велике приходе, траже санацију, може се то тражити и са наше слабе сеоске шуме. Како ће се то извршити и која ће законска основа бити, питање је ширег значаја. Наше конферирање има и циљ, да овај глас дође што пре до меродавних, где је у припреми и на помolu доношење одговарајућих закона. Једно је јасно, да се без државне помоћи неће моћи готово ништа постићи. Садашњи законски прописи заиста не дају могућност остварења нашег предлога, али рад би и требао да иде у правцу доношења одговарајућих закона. Шта ће пак ући у резолуцију, коју ће Скупштина донети, има да произиђе баш из ове дискусије.

Е р в а ћ а н и и сматра, да би случај имовних општина и земљишних заједница могао да допринесе решењу нашег проблема. Износи њихов случај и како је дошло до тога, да се данас поставља питање њихове санације. Сматра, да ће државна дотација бити и тамо једино решење, ако се хоће да одржи. Напомиње, да би се евентуално и убирањем таксе од уживаоца могло питање да реши, како је код неких имовних општина и урађено. По питању класификације земљишта сматра, да је ревизија неопходна, док по питању стручности чуварског особља мисли, да би предходно морао да се осигура положај тих људи. Одговарајући Јовановићу, тврди, да је пропаганди шумарства ишак дала добре резултате. Исто тако стварање нових култура. Могло би се пребацити једино немању одређеног плана, али се на томе ради.

О с т о ј и ћ мисли, да кад се тражи од државе, да да једну нову жртву, онда мора да се омогући и давање накнаде за оно што ће власници имати да претрпе.

Ђ о к о в и ћ предлаже, да се донесе резолуција па предлаже образовање одбора, у који улазе Марковић, Ерванић, Сенић и Ђоковић.

Уз општу сагласност седница се прекида у 12 часова да би се наставила по подне у 15 часова.

У 15 30 часова наставља се рад прелазом на трећу тачку дневног реда: реферат Ђапића о смоларењу. По завршетку реферата Ђоковић предлаже да се по овоме не отвара дискусија, јер је реферат информативне природе, што се усваја. Затим предлаже, да се накнадно одреде два оверача записника. За овераче записника изабрани су Ђојић и Николић. Затим пита скупштину, да ли прима извештај управе и предлаже да се не чита, пошто је по један примерак додељен колегама. Позива скупштину, да устајањем ода пошту преминулим колегама у прошлој години Ивановићу и Руголи. Опомиње чланове да измире дуговану чланарину Подружнице и централном удружењу и позива млађе колеге да се пријаве у чланство.

Затим се читају извештаји благајника и надзорног одбора, који се примају без примедбе, па се прилази на избор нове улграве.

Поповић Реља предлаже, да се прекине са традицијом и да се за претседнике бирају шефови надлежности.

Кијаметовић предлаже, да се да краћи одмор, да би се могли споразумети ради састава и предлога листе нове управе.

После 15 минута скупштина наставља рад.

Кијаметовић подноси листу нове управе, која се прима једногласно и у коју улазе:

Претседник: инг. Михаило Илић,
Потпретседник: инг. Бранислав Шикић,
Секретар: инг. Младен Лазић,
Благојник: инг. Милорад Поповић.

Чланови управног одбора:

- 1) Инг. Љубомир Марковић,
- 2) Инг. Милош Ервађанин,
- 3) Инг. Фрања Облај,
- 4) Инг. Живојин Ванчетовић,
- 5) Инг. Јосип Сендић,
- 6) Инг. Петар Шимић,
- 7) Инг. Радован Ђоковић,
- 8) Инг. Светислав Кијаметовић.

Заменици:

- 1) Инг. Реља Поповић и 2) Инг. Љубо Спасић.

Чланови надзорног одбора:

- 1) Инг. Ханс Ем,
- 2) Инг. Јулијан Пашалић,
- 3) Инг. Николај Сазонов.

Заменик: Миленко Шуњеварин.

Затим Марковић чита резолуцију, коју је поменути одбор саставио и која гласи:

Резолуција:

„Скопска подружница Југословенског Шумарског Удружења на својој V. редовној годишњој скупштини одржаној 14. маја 1938. године у Скопљу, узела је у расматрање проблем чувања недржавних шума у Вардарској бановини и после свестране дискусије констатовала је следеће:

Вардарска Бановина је планинска област, у којој су пољопривреда, сточарство и шумарство главни извор народног прихода.

Шуме својим разноврсним производима доприносе животу и напретку земљорадника и сточара; штите пољску привреду, насеља, железнице и путове од бујица и поплава; доприносе здрављу народа и побољшању климе и стварају услове за развој туристичке привреде.

Државне шуме на Југу, које престављају 25% од свих шума, добро се чувају и штедљиво користе, али се недржавне шуме, које чине главину шумске домене користе претерано и чувају врло слабо.

Досадашњи начин чувања недржавних шума није добар, те продужење таквог начина чувања не може допринети побољшању стања тих шума.

Порастом становништва расте и потрошња дрвета, а прираст шума је недовољан да подмири садашњу потрошњу, те се залази у главину и постоји опасност, да сеоске шуме, које носе главни терет потрошње, изгубе и онај слаби дрвни капитал који се у њима сада још налази.

Како добра шумска привреда почива на добром чувању и рационалном искошњавању шума, то пре свега и изнад свега треба:

Очувати постојеће шуме и сходним мерама ојачати њихову садржину.

У ту сврху нужно је, у што краћем року завести чување и управу у недржавним шумама на начин, како је то учињено у државном шумском газдинству.

Трошкове овог система треба да сносе како власници шума, тако и бановина и Министарство шума и рудника, све док се недржавне шуме југа не оспособе за појачану производњу и не створе услови за потрајност газдовања у њима.

До коначног решења проблема чувања недржавних шума, да се задржи досадашњи систем задужног чувања шума, с тим да се кроз наредни буџет Бановине обезбеди редовна исплата задужних чувара шума, од власника убире одређена тангента".

Резолуција се прима једногласно и решава, да се упути свима меродавним факторима.

Претседник нове управе Инг. Михаило Илић поздравља скупштину и захваљује се колегама на избору.

Затим се прелази на последњу тачку дневног реда: питања и предлози.

Радуловић говори о 25. год. шумарства Јужне Србије. Са задовољством констатује успех у делатности од почетка ослобођења до данас. Предлаже оснивање шумарског музеја. Тражи, да се изабере привремена секција, која би припремала материјал и ујурбала његово остварење.

Марковић потврђује мотућност оснивања музеја; износи његову корисност у погледу пропаганде шумарства. Корисност школској деци и др. Предлаже, да се подигне погодна зграда за ову сврху уз помоћ Министарства шума и рудника.

Апелује на подружницу и тражи, да она преузме акцију оснивања музеја и проучи питање постепеног прикупљања материјала.

Задзор тражи да се најпре проучи мотућност сакупљања материјала.

Шимић говори о чуварима шума и о њиховој бедној награди у поређењу са осталим сличним струкама (јандарми, финанси и др.); даље о наоружању чувара и предлаже, да се изврши са брзометним оружјем, карабинама, које би купили сами чувари; износи незгоде приликом прегледа војних карабина од стране жандармерије, те је мишљења да се чувари сами наоружају.

Јовановић говори о становима чуварским у поређењу са становаштвом монополских чиновника; предлаже хитну изградњу лугарских кућица у близини шуме и реона; позиве чувара од стране среских судова и сп. начелства сматра штетним по чување шума, те тражи да њихове пријаве буду веродостојне као заклетог органа.

На крају претседник Илић тражи овлашћење од скупштине за организовање једне екскурзије у Бутарску, у сврху упознавања са шумарима и шумама суседне земље, што скупштина прихвати једногласно.

Скупштина је завршена у 18 часова.

Младен Лазић, в. р.

UNAPREĐENJA ČINOVNIKA IMOVNIH OPĆINA.

Putem Kr. Banske uprave Savske banovine, Odsjek za šumarstvo dostavilo je Ministarstvo šuma i rudnika, Odjeljenje za vrhovni šumarski nadzor pod brojem 1364 od 10. VI, 1938. obavijest slijedećeg sadržaja:

»Obavestite Jugoslovensko šumarsko udruženje по njegovoj predstavci broj 1.134/37. god. od 10. februara 1938. god., да ће пitanje unaprijedenja činovnika imovnih općina biti rešeno uredbom o sanaciji imovnih općina, која је овih дана iznešena na rešavanje pred Ministarski Savet.«

Iz kancelarije Uprave Udruženja

Tajnik:
Ing. Ante Premužić.

UPLATA ČLANARINE U MJESECU SVIBNUJU 1938:

Redovitih članova: Badošić Zvonko, Zagreb Din. 50.— za I. polg. 1936; Bula Konstantin, Duerdenovac Din. 50.— za I. polg. 1938; Budiselić Mijo, Sv. Ivan Žabno Din. 100.— za god. 1938; Dragišić Petar, Virovitica Din. 150.— za god. 1937 i I. polg. 1938; Đajić Matija, Zagreb Din. 100.— za god. 1938; Dreml Oskar, Zagreb Din. 100.— za god. 1938; Dr. Fantoni Rajmund, Zagreb Din. 100.— za god. 1938; Frković Ivan, Zagreb Din. 100.— za god. 1938; Grünwald Josip, Zagreb Din. 50.— za II. polg. 1936; Jerbić Zdravko, Nova Gradiška Din. 100.— za god. 1938; Janković Mirko, Nova Rača Din. 100.— za god. 1937; Ružićić Ante, Našice D'n. 100.— za god. 1938; Spielfogel Viktor, Našice Din. 100.— za god. 1938.

Uplata članarine sa područja podružnice Beograd: Črnagoj Boleslav, Beograd Din. 100.— za god. 1938; Dereta Branko, Novi Sad Din. 100.— za god. 1938; Dr. Petrović Dragoljub, Beograd Din. 100.— za god. 1938; Reiner Frane, Beograd Din. 50.— za II. polg. 1936; Tomac Marijan, Beograd Din. 100.— za god. 1938; Zastavnikovć Slavko, Novi Sad Din. 100.— za god. 1938; Krstić Orestije, Beograd Din. 300— za god. 1936 do 1938.

Uplata članarine sa područja podružnice Ljubljana: Fasan Vladislav, Ljubljana Din. 100.— za god. 1938; Lenarčić Milan, Ribnica Din. 100.— za god. 1938; Miklau Otmar, Bžerice Din. 100.— za god. 1938.

Uplata članarine sa područja podružnice Skoplje: Tanasijević Milenko, Vranje Din. 100.— za god. 1934.

Uplata članarine sa područja podružnice Banjaluka: Gagić Dragoslav, Kotor Vareš Din. 50.— za II. polg. 1937; Selmanović Ahmet, Banjaluka Din. 120.— za god. 1938 i upisnina; Panov Aleksander, Banjaluka Din. 100.— za god. 1938; oTpić Marko, Derventa Din. 200.— za god. 1936 i 1937.

Uplata članarine sa područja podružnice Sarajevo: Afanasijev Dimitrije, Sarajevo Din. 100.— za god. 1938; Bila Jovan, Tuzla D'n. 100.— za god. 1938; Dikić Salih, Mostar Din. 100.— za god. 1938; Derzić Salih, Vareš Din. 100.— za god. 1937; Dučić Milan, Sarajevo Din. 170.— (stari dug čl. pomagača) i upisnina; Kostelić Oskar, Čačak Din. 100.— za god. 1933; Maljko Sergije, Mostar Din. 50.— za II. polg. 1932; Omanović Salih, Sarajevo Din. 180.— za god. 1937 i 1938; Pšorn Josip, Oštrelj Din. 200.— za god. 1934 i 1935; Svergunjenko Jakov, Sarajevo Din. 50.— za II. polg. 1938; Šušteršić Oton, Sarajevo Din. 199.— za god. 1936 i 1937; Tonković Đuro, Tuzla Din. 100.— za god. 1937.

Uplata članarine članova pomagača u mjesecu svibnju 1938. g.: Cividini Rudolf, Zagreb Din. 20.— upisnina; Hladiš Ivan, Ivanjska Din. 20.— up'snina; Hrženjak Ferdinand, Zagreb Din. 25.— za I. polg. 1938; Hribernik Erih, Zagreb Din. 50.— za god. 1938; Kostić Metodije, Đevđelija Din. 75.— za god. 1936 i 1937; Perše Franjo, Zagreb Din. 25.— za I. polg. 1938.

Uplata na preplati za Šumarski List u mjesecu svibnju 1938: Direkcija šuma, Ogulin Din. 200.— za god. 1937 i 1938.

POSMRTNA POMOĆ JUGOSLOVENSKOG ŠUMARSKOG UDRIŽENJA

P O Z I V

gg. članovima Jugoslov. šumarskog udruženja,

T e š k o o b i t e l j i , k o j o j s m r t o t m e h r a n i o c a !

Tko već nije čuo plač udovice i neopskrbljene djece? Ali smrt ne samo da duboko potrese porodicu čuvstveno, već se ova u prvi momenat nalazi i u teškoj potrebi i oskudici.

Kako bi se u tom najtežem i najpotrebnijem času pružila pomoć obitelji umrlog člana J. Š. U., osnovana je »POSMRTNA POMOĆ« (P. P.)

Zapravo je P. P. samopomoć, a samopomoć je najbolja pomoć. Zato ne odgadaj, jer ne znaš, što te može sutra da snade, već pristupi odmah u P. P. i time pruži svojima pomoć u najtežem času.

Upisnina temeljem Pravilnika za posmrtnu pomoć člana Jugoslovenskog šumarskog udruženja § 23. iznosi za članove, koji nisu navršili 35. godinu života, Din. 20.—, a temeljem § 24. za članove od 35 do navršene 40 godine Din. 200.—, od 40 do navršene 45 godine Din. 300.—, od 45 do navršene 50 godine Din. 500.—, od 50 do navršene 60 godine Din. 1.000.—

Koji su navršili 60 godina, ne primaju se.

Upravni odbor Jugoslov. šumarskog udruženja na sjednici održanoj dne 15. maja 1938 u Beogradu pod toč. 13. slovo f. stvorio je zaključak, da se upisnina za posmrtnu pomoć J. Š. U. može uplaćivati obročno time, da novi član posmrtnе pomoći nastupa svoja prava i dužnosti (t. j. pravo da lica označena u njegovoj oporuci dobiju pripomoć, a on da prigodom smrti kojega člana ima da uplati prinos Din. 50.—), kad pristupnu potpuno uplati.

Sadanje teške materijalne prilike potakle su upravni odbor, da stvori taj zaključak i njime olakoti članovima pristup u Posmrtnu pomoć.

Jugoslov. šumarsko udruženje.

ZAHVALA.

Gospoda Mila i gosp. Miša Bošković, šef građevinskog odseka Ministarstva Šuma i rudnika, upisali su pok. ing. Tihomira Divjaka za člana utemeljača Udruženja studenata šumarstva, Zemun, sa prilogom od 500 din., na čemu im Uprava najtoplje zahvaljuje.

**Udruženje studenata šumarstva
Beogradskog univerziteta u Zemunu.**

LIČNE VIJESTI

† Ing. KOLOMAN ŠALER,

viši šumarski savetnik Državnog dobra Belje i dugogodišnji član našeg Šumarskog udruženja, umro nam je 17. maja o. g. od srčane kapi i 18. maja sahranjen u Subotici. Pokojnik je svršio Šumarsku akademiju u Šćavnicama 3. X. 1898. g. i od 1. IV. 1902. do mrti besprekidno, vredno i savesno je služio na Državnom dobru »Belje«. Sa pokojnikom umire jedan od najvidenijih šumara-lovac. Preko 36 godina je pokojnik sa puno požrtvovanja i ljubavi radio na unapređenju lovarstva, a specijalno jelenske divljači, pa mu radi toga i ovo prilikom moramo odati zaslужeno priznanje i našu zahvalnost. Slava našem drugu Kolomanu i vječnaja pamjam.

S. J.

IZ ADMINISTRACIJE

Ministarstvo šuma i rudnika Odjeljenje za vrhovni šumarski nadzor Beograd IV — 1938. god. broj 1309. Predmet: Oružje šumarsko-lovačkog osoblja.

Odjeljenje za upravu državnih šuma
Odsjeku za lovnu privredu i sporedne proizvode

Na pitanje Direkcije šuma Niš, da li se za izdavanje legitimacija za nošenje i držanje oružja šumarskim činovnicima traži, da su oni položili propisnu zakletvu po §§ 135 i 172 Zakona o šumama, po saslušanju mišljenja pravnog referenta, odgovara se:

»Da bi državni šumarski činovnici imali svojstvo organa šumarske policije, odnosno organa javne bezbednosti, uslov je prema §§ 136 i 137 a u vezi § 172 Zakona o šumama, da polože propisnu zakletvu.«

Moli se o tome izvestiti podređene direkcije šuma.

Po ovlašćenju Ministra šuma i rudnika, Odjeljenje za vrhovni šumarski nadzor, načelnik
Sava Vučetić, v. r.

OGLASI

Gospodo šumari i planinari!

Naša tvrtka slobodna je upozoriti Vas na slijedeće svoje proizvode osim već opće poznate prvorazredne Gavrilovićeve salame, koji će Vam poslužiti kao najbolji i najizdašniji provijant u lovuu:

delikatesne šunke	u težini od $\frac{1}{2}$ — 5 kg.
prednjе savijene šunke	" " " 2 "
hrptenjača bez kosti	" " " 2 "
vratine bez kosti	" " " 2 "
bunceki	" " " 1 "
svinjski jezici	" " " 1 "
jetrenje paštete	" " " $\frac{1}{8}$ 2 "

Svi ovi proizvodi otpremaju se u hermetično zatvorenim kutijama, pa se mogu uživati odmah nakon otvaranja kutije u hladnom stanju.

Nadalje preporučamo konzerve, koje su potpuno priredjene za jelo te ih treba samo ugrijati:

govedji gulaš	u težini od $\frac{1}{4}$ — 1 kg.
svinjski gulaš	" " " $\frac{1}{4}$ "
filjaci (tripe)	" " " $\frac{1}{4}$ — 1 "
kranjske kobase sa kise-	

lim zeljem $\frac{1}{2}$ — 1 "

hrenovke kutija po 4, 14, 35 pari

konačno kao hladni narezak preporučamo:

westfalsku hrptenjaču (pršut),

punomesnatu hamburšku i tirolsku slaninu i t. d.

Kad se upoznate sa prvorazrednom kakvoćom naših proizvoda, ostati ćete njihov stalani potrošač!

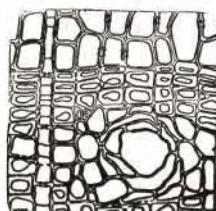
Uz dobru Vam kob!

M. Gavrilović sinovi d. d., Petrinja.

FUNGIMORS

ŠTITI OD BOROVOG MODRENJA

Drvo u mikroskopu

Oku gledaoca pruža se u mikroskopu fantastična slika. Drvne ćelije u svojoj prozirnosti — poput stakla — sjaju kao svijetle, srebrne prilike. Jasno se vide srčane zrake pravokutno svrstane, a i otvori koji međusobno spajaju pojedine ćelije dobro se razabiru. Svu ovu krasotu razara poznata modra gljiva koja te ćelije napunjuje svojom prljavom modrom gljivastom mrežom, pri čemu i samo drvo gubi mnogo od svoje vrijednosti.

No postoji vrlo jednostavno i jeftino sredstvo kojim se može sprječiti, da se zametne modra gljiva.

To je FUNGIMORS-postupak

Zatražite odmah besplatno vrlo zanimljivu propagandističku brošuru.

GUSTAV GRAU & HEIDEL, CHEMNITZ 1

Zastupnik: Ing. ALEKSANDER WUNDSAM, SARAJEVO, poštanski pretinac 67.

INDUSTRIJA ORUŽJA
BOROVNIK I VRBANIĆ
ZAGREB, Jurišićeva 9 kod Glavne pošte
Telefon 24-5-67

Preporuča svoj cij. gg. lovцима svoje prvorazredne puške, pištolje i sva lovački pribor.

PREUZIMAMO sve u puškarski zanat zasijecajuće popravke oružja te izvršujemo sve najsavjesnije. — Izradujemo lovačke puške po specijalnim narudžbama — Prodajemo naj-solidnju lovačku municiju. — Dajemo savjete i informacije u pogledu lovačkog oružja,

Preuzimamo prepariranje raznih životinja

K R N D I J A

gospodarska i šumarska industrija d. d.
u Zagrebu

Uprava gospodarstva i šumarstva
NAŠICE, SLAVONIJA

Proizvodi i eksportira svekolike
gospodarske i šumske proizvode

Šumska industrija

Filipa Deutscha Sinovi

Vrhovčeva ulica 1 ZAGREB Telefon broj 30-47

Parna pilana u Turopolju.

Export najfinije hrastovine. — Na skladištu ima velike količine potpuno suhe hrastove
gradje svih dimenzija

Utemeljeno godine 1860.

Utemeljeno godine 1860.

Domaća stručna djela iz područja šumarstva

Broj	Pisac	Naslov knjige	Nabavljase kod	Cijena		
				Din	za stud. Din	za član. udruž.
1.	Balen J. dr.	O proredama	pisca. Zemun. Karadordeva 9	50.-	—	—
2.	"	Naš goli krš	"	100.-	—	—
3.	"	Pril. pozn. naših medit. Šuma	"	50.-	—	—
4.	"	Pogl. na šumarstvo Bugarske	"	50.-	—	—
5.	"	Josip Kozarac	J. Š. U. (Za Kozarčeve poprsje)	15.-	—	—
6.	Balen-Sagadin	Zakon o šumama	Tiskara Narodnih Novina, Zgb.	50.-	—	—
7.	Baranac S.	Karta Šuma Imovnih općina	pisca. Bgd. Ministarstvo Š.	25.-	20.-	—
8.	"	Naše šumar. i lovstvo (Za nar.)	"	20.-	15.-	—
9.	"	Pokr. poljopr. izložba i škola (Šumarstvo)	"	15.-	—	—
10.	"	Kratke pouke iz šumarstva	"	20.-	—	—
11.	Borošić J.	Šematizam i status šum. osoblja	Bgd. Ministarstvo Š.	50.-	—	—
12.	Borošić-Sarnavka	Zbornik Šum. zakona i propisa	"	60.-	—	—
13.	Dimitrov T.	Molika (Prijevod s bug.)	O. Kratić. Bgd. Ministar. Š.	10.-	—	—
14.	Fink F.	Kubični sadržaj klada	"Drvotričac". Zgb. Praška 6.	45.-	—	—
15.	"	Površina neobrub. dasaka	"	20.-	16.-	—
16.	"	Prerač. engl. stopa i palaca	"	5.-	4.-	—
17.	"	Površina srednjača (Centreplanks.)	"	20.-	16.-	—
18.	"	Kubature popruga (frizerka)	"	25.-	—	—
19.	Hufnagl-Ves.-Mil.	Praktično uređivanje šuma	J. Š. U. Zgb. Vukotinović. 2.	20.-	—	—
20.	Jekić M. Jov.	Prilozi za istoriju Š. u Srbiji	pis. Bgd. Vojv. Dobrnjca 52.	60.-	—	—
21.	Josifović M. dr.	Biljna patologija za šum.	St. Šerban. Bgd. Garašanin. 18.	70.-	60.-	—
22.	Jovanović Đ. dr.	Mehan. prerada drveta	pis. Bgd. Miloša Pacerca 25.	50.-	—	—
23.	Koprivnik V.	Pojam Šume Poj. posrednika Prinudni put	pis. Bgd. Zadarska 10. I.	30.-	25.-	—
24.	"	Jugosl. Lovčevi zapiski	"	30.-	—	—
25.	Levaković A. dr.	Dendrometrija	J. Š. U. Zgb. Vukotinović. 2.	članovi 70.- nečlan. 100.-	članovi 50.- nečlan. 70.-	—
26.	Mađarević S.	Naše Šume	pis. Zgb. Palmotićeva 68.	120.-	—	—
27.	Maletić Lj.	Uredenje bujica	Lotspajh. Zemun. Kr. Petra 11.	70.-	—	—
28.	"	Premer Š. metod. slobodnih stab.	"	30.-	—	—
29.	"	Određivanje starosti Šuma	"	16.-	—	—
30.	Marinović M. dr.	Privredni značaj lova	pis. Bgd. Južni bulevar 23.	60.-	25.-	25.-
31.	"	Šum. privredna geografija	pis. Bgd. Južni bulevar 23.	300.-	220.-	250.-
32.	"	Značaj Šuma u privr. i kult. životu naroda	U pet rata	Kr. Srpska Akademija Bgd.	10.-	—
33.	Marković Lj.	Šume našega juga	pis. Skoplje Bans. upr.	30.-	—	—
34.	Mihaldašić V.	Tab. za njem. bačv. robu	pisca Garešnica	50.-	40.-	—
35.	Miklavčić J.	Kmetsko gozdarstvo	Ban. upr. Šum. odsj. Ljubljana	8.-	—	—
36.	Miletić Ž. dr.	Šumarstvo Morav. banovine	pis. Bgd. Minist. Šuma	15.-	—	—
37.	Nedeljković S.	Geodetska vežbanja I	pis. Zemun. Šum. fakultet	50.-	—	—
38.	Nenadić Đ. dr.	Rač. vrijednosti Šuma	članovi 70.- nečlan. 100.-	članovi 50.- nečlan. 70.-	—	—
39.	Novak V.	Pratika za gozd. posestnike	Kmetijska družba Ljubljana	6.-	—	—

Broj	Pisac	Naslov knjige	Nabavlja se kod	Cijena	
				Din	za stud. Din
40.	Penev N.	O molici (Prijev. s bug.)	Novaković, Skoplje, Dir. š.	6 —	—
41.	Petračić A. dr.	Uzgajanje šuma I. i II.	pis. Zgb. Vukotinovićeva 2.	100 —	—
42.	Petrović D. dr.	Š. i šum. privreda u Maked.	J. Š. U. Zgb. Vukotinovićeva 2.	140 —	—
43.	Ružić A.	Zak. o šum. (Projekat 1924. g.)	J. Š. U. " "	10. —	—
44.	Setinski V.	Bujice (Litografirano)	Udr. stud. šum. Zgb. Vukot. 2.	50. —	—
45.	Šivic-Žnidaršić	Zb. lovskeih predpisov z razl.	Tiskarna Merkur, Ljubljana.	55. —	platno karton
46.	Ugrenović A. dr.	Pola stoljeća šumarstva	J. Š. U. Zagreb, Vukotin. 2.	76. —	platno karton
47.	"	Zakoni i prop. o šumama i p.	" Tipografija d. d. Zgb.	64. —	raspro dano
48.	"	Iskorišćavanje šuma I.	D. Tomićić Zgb. Tehn. fakultet	200. —	—
49.	"	" II. Tehnologija drveta	"	120. —	—
50.	"	" III. Tehnika trgovine, I.	"	90. —	70. —
51.	"	" IV. " " " II.	"	90. —	70. —
52.	Veseli D.	Zaštita šuma	pis. Sarajevo, Bolnička 15.	30. —	25. —
53.	"	Geodezija	"	40. —	35. —
54.	"	Lovstvo i ribarstvo	"	30. —	25. —
55.	"	Šumarska botanika	"	25. —	20. —
56.	"	Kadenje čumura	"	15. —	12. —
57.	"	Sistematika šum. drvlja	"	10. —	8. —
58.	"	Pov. crtice o šum. Bos. i Her.	"	15. —	12. —
59.	"	Sušenje četin. šuma	"	10. —	8. —
60.	Zorićić M. dr.	Tumač Zakona o lovu	Tiskara Nar. Novina, Zgb.	95. —	—
61.	Baranac S.	Šum. gospodarstvo Imov. opština (1919—1931.)	pls. Bgd. Ministarstvo š.	120. —	100. —
62.	Novak V.	O uređanju gosp. z g.	Ban. upr. šum. odsj. Ljubljana	30. —	—
63.	Markić Mih.	O imovnim općinama	pis. Bgd. Katićeva 3. i J. Š. U. Zgb. Vukotinovićeva 2.	10. —	—
64.	Sotošek St.	Gozdarski vestnik, mjeseci stru- kovni list	Maribor, Kopališka 6/II.	60. —	—

Upozorenje! Na sjednici od 15. XII. 1929. zaključila je Glavna uprava J. Š. U. da podupre domaće šumarske knjige oglašujući ih besplatno na omotnim stranicama svoga glasila. Oglasi se šalju Jugoslovenskom šumarskom udruženju, Zagreb, Vukotinovićeva 2. —